

1982/83:155

Onsdagen den 25 maj em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

10 § Idrott, rekreation och turism (forts. från prot. 154)

Fortsattes överläggningen om kulturutskottets betänkande 1982/83:25.

Anf. 173 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Före middagspausen hävdade Elisabeth Fleetwood att utskottet skulle ha förändrat sin motivering till ställningstagandet vad gäller främjandeorganisationerna. I höstas sade utskottet: "Då TUREK avgett sitt slutbetänkande aktualiseras åter frågan om ett ställningstagande från statsmakternas sida till hur insatserna rörande turism och rekreation skall samordnas." Nu har detta argument förstärkts genom att jordbruksministern i budgetpropositionen har aviserat en översyn och genom att tidsperspektivet till dess att denna översyn skall ske har blivit mindre.

Jag tror att det finns anledning att inte så våldsamt betona denna fråga. Den är ändå inte särskilt stor, och under budgetåret 1981/82 fick främjandeorganisationerna inte mindre än 13,2 miljoner i stöd.

Ett argument till som talar för utskottets ställningstagande är det förhållandet att regeringen har två ombud i Riksidrottsförbundets styrelse som just har till uppgift att bevaka främjandeorganisationernas intressen.

Anf. 174 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att, som Anders Nilsson säger, socialdemokraterna i höstas hänvisade till TUREK-utredningen. Vad jag sade var att riksdagsrevisorerna enigt hade föreslagit att man så fort som möjligt skulle göra någonting på det här området – och det förslaget kvarstår.

I dag hänvisar socialdemokraterna till budgetpropositionen. Jag sade i mitt anförande att saken hade förts framåt, både genom vad som sades i budgetpropositionen och genom vad utskottet har sagt. Ändock anser jag att saken hade främjats ännu mer om man hade följt förslaget i den moderata

reservationen. Vi vill se till att någonting genast blir gjort.

Vi hade denna fråga uppe i utskottet för ungefär ett år sedan. Jag var då närvarande vid en hearing med Karl Frithiofson från Riksidrottsförbundet, där det klart framgick att detta inte är något nytt problem.

Visst kan man säga att tidsperspektivet har minskat, Anders Nilsson. Det håller jag med om. Men samtidigt kan det inte kännas annat än otillfredsställande för dem som drabbas år efter år.

Jag fick, fru talman, denna replik efter middagsrasten. Jag har inte hunnit kolla vissa siffror, vilket jag förstår att Anders Nilsson har gjort. Men om vi tittar på den procentuella ökningen av främjandeorganisationernas resp. Riksidrottsförbundets anslag, är jag helt övertygad om att vi kommer att finna att främjandeorganisationerna inte har gynnats på Riksidrottsförbundets bekostnad. Så mycket tror jag att jag kan säga.

Anf. 175 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Den eventuella procentförhöjning som sker vid fördelningen i Riksidrottsförbundet beror på en mängd faktorer. Jag tror säkert att det går att göra jämförelser mellan t. ex. olika specialförbund, där man inte har kommit fram till precis samma procentfördelning. Det kan vara speciella aktiviteter och andra omständigheter som gör att fördelningen behöver ändras.

Men denna fråga är inte riktigt så enkel. Det finns nämligen en mängd verksamheter på gränsområdet mellan vad främjandeorganisationerna och specialförbunden inom Riksidrottsförbundet sysslar med. Om jag inte tar fel har t. ex. ett antal riksdagsledamöter i dag varit ute på Djurgården och cyklat. Denna aktivitet ingick i den cykelvecka som arrangeras den 24–29 maj. De organisationer som står bakom denna kampanj är dels Korpen, dels Cykelfrämjandet. Korpen är medlem av Riksidrottsförbundet. Cykelfrämjandet hör till främjandeorganisationerna. Detta är alltså ett arrangemang i gränslandet mellan dessa olika typer av organisationer. Trim-orienteringen och en del andra arrangemang inom skid- och cykelsporten har liknande karaktär. Just det förhållandet att det i det här gränslandet finns så många aktiviteter kan i och för sig motivera att anslagsgivningen sker från ett och samma håll.

Detta har jag sagt som ett litet memento om att det inte är riktigt så enkelt. Jag har därmed icke sagt vilken inställning vi kommer att ha till detta när det skall ses över, men jag har velat peka på att det finns problem i de här sammanhangen.

Anf. 176 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Jag håller med Anders Nilsson om att det inte är någon större fråga och att utvecklingen går åt rätt håll. Jag kan också hålla med om att det inte är fråga om enbart den procentuella anslagsökningen.

Visst kan specialförbunden ha olika förutsättningar och olika krav, Anders Nilsson. Riksidrottsförbundet och specialförbunden gör, har gjort och kommer att göra stora insatser. Det är inte fråga om att ställa det ena

förbundet mot det andra, utan vad jag och mina medmotionärer har önskat är att vi skall följa upp vad riksdagsrevisorerna enhälligt har uttalat. Jag vill upprepa det citat jag återopade före middagsuppehållet, där riksdagsrevisorerna uttalade att främjandorganisationerna "kan ha erhållit en mer restriktiv behandling än de organisationer som är anslutna till Riksidrottsförbundet".

Jag litar på att riksdagsrevisorerna här har gjort en tillfredsställande bedömning, på vilken de har grundat sitt förslag. Jag har, fru talman, på mitt rum en 6 cm tjock lunta med papper som riksdagsrevisorerna i det här sammanhanget har presterat. Det underlaget är grundvalen också för vårt förslag.

Men låt mig säga att jag tror att vi i sak är eniga – åtminstone hoppas jag att vi är det. Jag är bara ledsen för att man inte från er sida har varit litet mer generös. Och jag undrar om inte också Anders Nilsson skulle ha önskat att han fått skriva under det förslag som den moderata reservationen innebär.

Förste vice talmannen anmälde att Anders Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 177 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Nu skall jag i jämförande syfte och med anledning av vad som drabbade idrottsklubben Omega i Borås, vilket berörs i förevarande utskottsbetänkande, berätta något om vad som hände i samband med att kulturutskottet i landet Omega gjorde en utskottsresa.

Ledamöterna i kulturutskottet i landet Omega insåg alltså att de liksom alla andra utskottsledamöter borde göra en studieresa. Utskottets kansli fick i uppdrag att på sedvanligt sätt vidta de nödvändiga föranstaltarna.

Så skedde, och till den mäktiga talmanskonferensen i Omegas parlament inskickades den 27 mars år 1 en ansökan om att få genomföra resan i enlighet med gällande bestämmelser. Talmanskonferensen beviljade resetillstånd den 7 maj samma år.

Utskottet genomförde sin resa, och givetvis var man mån om att följa gällande bestämmelser. Trötta, men glada och lyckliga över att ha färdigställt den kulturbyggnad som resan kunde anses utgöra, återkom våra resenärer till fosterjorden.

Väl hemma igen inlämnade de till talmanskonferensen föreskriven slutredovisning över resan, och allt var frid och fröjd. Men döm om ledamöternas oförställda glädje när de år 2 – dvs. mer än ett år efter det att resan såväl beviljats som genomförts – fick besked om att talmanskonferensen beslutat att de nya bestämmelser om bidrag för utlandsresor som skulle träda i kraft någon månad senare redan nu skulle tillämpas i deras fall! Enligt dessa normer, som alltså då ännu inte gällde, var resan alltför omfattande för att bidrag skulle kunna utgå. Ledamöterna ålades därför att själva stå för hela kostnaden för resan.

Med av stolthet högburna huvuden över denna kloka, rättvisa och ömsinta

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Idrott, rekreation
och turism*

Onsdagen den
25 maj 1983

*Idrott, rekreation
och turism*

behandling hastade våra omegianer till närmaste postanstalt för att därstädes betala in det anbefallda beloppet. Därefter samlades de alla till samkväm, drucko kaffe, sjöngo sånger och berättade minnen från resan. De avslutade denna glädjefest med att samfällt sjunga det landet Omegas så vackra och djupsinniga nationalsång. Drogo de sig så tillbaka var och en till sin ort, glada och belåtna över tingens ordning.

Så tycktes då denna resa få ett i alla avseenden lyckligt slut. Visserligen blev var och en av dem åtskilligt fattigare i väskan eller plånboken – men ack så mycket rikare i anden!

Men säg den glädje som varar beständigt. Någon illasinnad i ledamotskretsen hade tagit sig orådet före att klaga över talmanskonferensens visa beslut. Som en följd av denna otacksamma handling erhöll de plötsligt år 3 halva resekostnaden tillbaka. Tvingades de så konstatera att vad först fullt var, sedan blev intet och slutligen halvt – allt enligt klokskapen i det landet Omega.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1861 angående en rättvis behandling av idrottsklubben Omega i Borås, vars bidragsansökan avslogs enligt normer som då ännu ej trätt i kraft. Detta anser jag vara en felaktighet som inte rättfärdigas av en halv korrigerings i efterhand efter besvär.

Anf. 178 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Jag har begärt ordet för att kommentera motion 1856 av mig och Ingrid Hemmingsson, där vi begär en översyn av turistrådets verksamhet och styrelsesammansättning.

Sveriges turistråd, som kom till år 1975, var ett resultat av det socialdemokratiska övermodet i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet, då man utan några egentliga hämningar slog sönder etablerade organ och ersatte dem med starkt politiserade statliga organ. Man slog på det turistiska området sönder en mångårig kommersiell organisation, som arbetade för att marknadsföra Sverige som turistland i utlandet, och ersatte denna med ett turistråd, där s. k. konsumentaspekter och luddiga jämlikhets- och rekreationspolitiska mål blev styrande.

Turistrådet fick till uppgift att i första hand leda och samordna marknadsföringen av turism och rekreation i Sverige, med betoning på rekreation, och i andra hand ägna sig åt de övriga nordiska länderna och utlandet i övrigt. Sverige och dess turism för svenskarna, blev slagordet. Upparbetade kontakter med resebyråbranschen och turistorganisationer i utlandet ersattes inledningsvis med kontakter via ambassader och konsulat.

Turistrådet är, som Anders Nilsson redan tidigare sagt, en stiftelse där stiftarna är staten. Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Turistrådet leds av en styrelse på så många som 17 personer, där stiftarna har 2 platser vardera. Men det som är intressant och som Anders Nilsson inte nämnde är att det faktum att styrelsen är onödigt stor – och tydligen mer eller mindre inkompetent för att kunna fungera inom turistrådet – har lett till att man har

ett arbetsutskott på åtta personer, som i realiteten har blivit det beslutande organet. I det här arbetsutskottet på åtta personer sitter stiftarna med alla sina sex ledamöter. Den kommersiella turistnäringen har en ledamot och SAS en ledamot. Det visar väl, Anders Nilsson, att turistnäringen är underrepresenterad. Jag har erfårit att de kommersiella intressena – trots att dessa konstituerar förutsättningarna för en turistnäring – har svårt att göra sig gällande i den starkt politiserade församlingen, där samhällets företrädare enligt min mening saknar erforderliga insikter i och erfarenheter av turistbranschen.

Rekreations- och i hög grad sysselsättningspolitiska värderingar ligger till grund för de beslut som fattas av turistrådet. Dessa värderingar ligger av naturliga skäl inte alltid i fas med själva näringens intressen. Erfarenheten har dock visat att beslut grundade på kommersiella och affärsmässiga överväganden snabbare leder fram till de rekreationspolitiska mål samhället kan sägas eftersträva. Det går inte att administrera fram en lönsam turistbransch.

Turistrådet har i överensstämmelse med den uttalade policyn satsat på Sverige för svenskarna genom att för dem tala om att Sverige är fantastiskt. I min och Ingrid Hemmingssons motion 1856 har vi hävdad att turistrådets primära uppgift måste vara att marknadsföra Sverige som turistland i utlandet. Kommuner, landsting och turistnäringen är själva i stånd att i Sverige informera oss om allt det vackra i olika delar av vårt land. Inga är bättre skickade än de själva att tala om och för sina egna trakters förtjänster. Detta klarar inte turistrådet. Det blir alltför många delikata avvägningar mellan olika regioner som turistrådet i så fall skall klara av.

Fru talman! Det kan i det här sammanhanget vara värt att upplysa riksdagens ledamöter om att resebyråbranschen i Sverige under senare år har tvingats låta de nyanställda unga genomgå kurser i svensk geografi. Det har nämligen visat sig att de kunskaper och färdigheter i geografi som skolan förmedlar är undermåliga. Man har svårt att hålla isär Helsingfors, Helsingborg och Helsingör, för att ta ett exempel. Ändå mycket mindre känner man till var i Sverige de stora turistorterna ligger. Är kunskapen så dålig hos dem som söker arbete inom turistbranschen, så är det, fru talman, inte konstigt om svenskarna har lättare att övertygas om att förlägga semestrarna till Mallorca, Rhodos eller Costa del Sol.

Enligt min mening måste vi, om vi skall lyckas förmå svenskarna att förlägga sina semestrar till resmål i Sverige, börja med att bibringa våra ungdomar en ökad kunskap om svensk geografi och historia. Hur många känner till Dalslands kanal och dess akvedukter? Vad står Rottneros för? Här har skolan en stor uppgift. Det här problemet, som enligt min mening är grundläggande och som är i verkligt behov av att lösas, löser man inte inom turistrådet med miljoner kronor på kampanjer i Sverige att Sverige är fantastiskt.

Nej, Sveriges turistråd skall satsa på utlandet och få skolans bistånd att sprida kunskap om Sveriges turistiska tillgångar för oss svenskar. Vet vi inte själva om dessa och känner oss roade av att besöka dem, hur kan vi då inbilla

Nr 155

**Onsdagen den
25 maj 1983**

*Idrott, rekreation
och turism*

oss att vi skall kunna övertyga utländska turister om att de skall besöka Sverige?

Efter de två senaste devalveringarna har Sverige blivit billigt som turistland – billigare för utlandsresenärer än för oss svenskar. Och vi behöver utlandsvaluta, det kan vi vara överens om. De svenska vidderna, våra sjöar, fjäll och allemansrätt är unika tillgångar, som väl kan hävda sig gentemot trängseln i Alperna och längs Medelhavets stränder. Ökad turistvolym ökar näringens i dag otillfredsställande lönsamhet. Vi har inte råd att missa denna chans. Vi vet att Finland och Norge har lyckats väl. Turistrådets närmare 50 milj. kr. för nästa budgetår måste omprioriteras till förmån för turistinformation och marknadsföring i utlandet. Det är i utlandet vi kan påräkna en expansion, och för det behöver vi en ändrad policy för turistrådet. Det är det som vi efterlyser i vår motion.

För att lyckas måste styrelsen få en annan sammansättning. Turistbranschen och det kommersiella kunnandet måste få ökat inslag i styrelsen och dess arbetsutskott. Eftersom det bara är staten av stiftarna – vilket Anders Nilsson helt riktigt påpekar – som anslår medel till verksamheten, finns det anledning att ifrågasätta det starka kommunala inflytandet i styrelsen. Det kan över huvud taget ifrågasättas, om kommun- och landstingsförbund skall vara representerade, i synnerhet om turistrådet skall satsa på utlandet.

Om vi tittar på arbetsutskottet med dess åtta ledamöter – jag begränsar mig till det, eftersom det har den reella beslutsfunktionen – visar det sig att Stockholmsregionen tillför arbetsutskottet fem ledamöter och Småland tre. Övriga delar av landet saknar helt och hållet representation, trots att så stora delar av svensk turistnäring ligger i dessa regioner.

Många års arbete med turistfrågor i Västernorrland och i Jämtland har gjort mig övertygad om att styrelsen inte är representativ för turistnäringen. Egentlig sommarturism och egentlig vinterturism finns i dag inte företrädade i det beslutande organet inom turistrådet. Jag vet att man är missnöjd med det förhållandet på många håll i vårt land. En översyn av arbetsinriktning och styrelse är därför motiverad.

Jag är tacksam för att mina partikolleger i kulturutskottet har insett, att behovet av en översyn av turistrådets verksamhet är väl motiverat. Jag är också övertygad om att övriga partier, inte minst regeringspartiet, inom ramen för turist- och rekreationsberedningen kommer att stöta på de problem som jag beskrivit och känna sig föranledda att göra något åt dem – och det ganska snart.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till de moderata reservationerna vid kulturutskottets betänkande.

Anf. 179 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att det är faktiskt ganska angenämt att höra att moderaterna nu talar väl om devalveringen och de följder som den kan få för t. ex. turistnäringen, som ju är viktig för vårt näringsliv.

Sedan vill jag erinra Per-Richard Molén om att sammansättningen av turistrådets styrelse hade de borgerliga regeringarna sex år på sig att

förändra, men under den tiden skedde ingen sådan förändring. Och nog tycker jag att det är litet för mycket att tänka sig att riksdagen skulle gå in och i detalj tala om hur arbetsutskottet skall se ut och vilka som skall vara med där.

Jag har i mitt huvudanförande redogjort för rådets sammansättning och de skilda intressen som är representerade där. Utan tvekan kan man säga att var och en av dem som är företrädare i rådet har ett vitalt intresse av den verksamhet som turistrådet bedriver.

Vidare tycker jag att Per-Richard Molén gör en kullerbytta när han hävdar att turistrådet inte är kompetent att marknadsföra Sverige som turistland här hemma. I stället vill han delegera över den verksamheten till skolan. Är skolan kompetent som marknadsförare av turistaktiviteter?

Jag skulle vilja göra en jämförelse med företagsamheten – moderaterna älskar ju att dra paralleller med det privata näringslivet. En mängd företag arbetar både på den svenska och på den utländska marknaden och gör det utomordentligt väl. Jag kan inte förstå varför inte denna dubbla inriktning också skulle kunna fungera i turistrådet.

Anf. 180 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tror att Anders Nilsson inte riktigt har lyssnat på allt vad jag tog upp i mitt anförande. När det gäller devalveringarna kan man väl säga att det inte finns något ont som inte har något gott med sig. Låt oss då utnyttja de fördelarna när det gäller turistnäringen.

Att inte de borgerliga regeringarna gjorde någonting under sina sex år kan kanske förklaras av att det finns betydligt väsentligare frågor att först ägna sig åt att komma till rätta med än turistrådet.

Anders Nilsson påstår att jag skulle hävda att turistrådet inte är kompetent att marknadsföra Sverige. Det sade jag inte. Jag sade att samhällets företrädare i turistrådets styrelse saknar erforderliga insikter i och erfarenheter av turistbranschen. Det är en viss skillnad.

Anf. 181 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Fru talman! Jag vill något kommentera motion 1338, som tillstyrks i reservation 7 vid det här betänkandet.

I varje resebyrå i Sveriges avlånga land kan man i dag hitta broschyrer som erbjuder charterresor till olika resmål runt om i världen. Det kan låta exempelvis så här:

Vår service börjar redan i Luleå, Östersund eller Visby. I Köpenhamn möter svensk färdledare, och sedan flyger vi med SAS till Amerika. Visst finns det många stora städer som är "måsten", men vi vill gärna visa er litet av det mer svårtillgängliga också. Med flyg, buss och tåg kan vi erbjuda er den bästa service.

Med hjälp av sådana här lockbeten får man så den ena miljonen efter den andra av dyrbar valuta att resa ut till andra länder. Resultatet för Sveriges del blir ett negativt turistnetto. Andra halvåret 1982 var det ca -4 000 milj. kr. – pengar som vi så väl behöver i vårt land.

Onsdagen den
25 maj 1983

*Idrott, rekreation
och turism*

Genom devalveringen i höstas förvandlades Sverige bokstavligen över en natt från ett dyrt till ett billigt turistmål. Vi måste ta till vara detta. Till hårdvalutans folk säljer vi oss faktiskt nu till nästan halva priset jämfört med 1980 – "rekreationsdelikatesser till lågpris", för att tala med ord av verkställande direktören i Sveriges turistråd.

Totalt satsar västlänternas turister omkring 350 miljarder om året på att se sig om i världen. Vi i Sverige måste försöka skära en så stor bit som möjligt av den kakan. Vi måste se till, att mycket mer av turistvalutan kanaliseras mot Sverige. Ett ökat turistresande till Sverige från utlandet och av svenskar i Sverige skulle förbättra vårt negativa turistnetto avsevärt.

Sverige ansågs förut, som vi hört, vara ett dyrt turistland som låg mycket avsidet. Nu har Sverige helt plötsligt blivit ett billigt turistland, kanske det billigaste i Europa. Genom utvecklingen av charterflyget har dessutom de långa avstånden försvunnit, vilket är mycket viktigt. Charterresor till olika delar av vårt land och med olika färdmedel är en väg att nå målet ett positivt turistnetto. Vi har ju så mycket att locka med – vildmark och midnattssol i norr, kultur i övermått på Gotland, för att ta ett par exempel.

Fru talman! Staten har under årens lopp gjort stora investeringar i bl. a. flygplatser och vägar runt om i vårt land. Satsningen på ökad turism kan därför snabbt ge ekonomiska effekter utan krav på stora nyinvesteringar. Vi har alltså möjlighet att få utdelning på nedlagt kapital, vilket är mycket väsentligt.

Turistnäringen får som sagt en allt större betydelse för samhällsekonomin – men också för regionalpolitiken och sysselsättningen. I Norrbotten beräknas ca 4 000 personer direkt eller indirekt vara sysselsatta inom länets turistnäring, och på Gotland ger denna näringsgren ungefär 2 000 arbetstillfällen. Antalet årsarbetstillfällen i hela landet är i dag omkring 100 000, men det kunde bli många fler, om vi tog till vara den kostnadsfördel svensk turistnäring har i nuläget genom devalveringen.

I propositionen från jordbruksdepartementet kan man läsa att Sveriges turistråd har kontor i tio huvudstäder, Stockholm och New York inräknade, och att man i en del fall driver kontoren i samverkan med handelssekreterarna. Vidare poängteras det i propositionen att turistrådet skall ta till vara möjligheterna till ett växande valutainflöde från utländska turister. Men det sägs ingenting om hur man egentligen skall gå till väga. I utskottsbetänkandet kan man läsa att den nyligen tillsatta tjänsteexportutredningen också skall uppmärksamma turismens betydelse. Det står att det är angeläget att åtgärder vidtas snabbt. I direktiven står det att förslag till olika åtgärder som kan komma fram under utredningens gång och som kan genomföras fristående från utredningens samlade ställningstagande bör redovisas successivt. Åtgärder som kan jämföras fristående – det kan exempelvis vara charterresor. Det står också att charterflyg generellt diskuteras på nordisk bas.

Detta är många fina ord – men hur omsätts de i praktisk handling, Anders Nilsson? Vad gör Sveriges turistråd reellt på de olika utlandskontoren för att få till stånd exempelvis charterresor?

Vi motionärer anser att regeringen nu bör ta initiativ för att skyndsamt utreda bl. a. frågan om charterresor till svenska turistmål, så att i en snar framtid plan från olika håll i världen söker sig *mot* Sverige, plan fyllda med behövlig turistvaluta. Med hjälp av charterflyget kan turistsäsongen förlängas, en inte föraktlig sidoeffekt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 7, vilket samtidigt innebär ett bifall till motion 1338.

När jag läser utskottsbetänkandet undrar jag faktiskt vad Sveriges turistråd gör praktiskt för att få hit gäster från utlandet till vårt land – inte bara enstaka turister, utan många, som kommer med flygplan från olika städer och landar på olika mål. Det är många miljoner som satsas på Sveriges turistråd, och det skrivs många fina ord. Men hur omsätter man dem i praktisk handling?

Anf. 182 ANDERS NILSSON (s) replik:

Fru talman! Till Barbro Nilsson vill jag säga att det givetvis är ett mycket vitalt mål att hävda Sveriges intressen som turistland och bl. a. ta till vara de fördelar som devalveringen har medfört. Jag tror inte att det råder någon oenighet på den punkten.

Det görs en mängd arbeten i det avseendet. Det finns ett samarbete mellan SAS och turistrådet vad gäller olika bokningssystem och möjligheter att ta till vara lediga platser på flygplan och annat. Även övervägandena om charterflyget kommer in i det sammanhanget. Vi har inte funnit att det finns någon anledning för riksdagen att göra någonting speciellt på detta område.

Men det kan också påpekas att charterflyget i Sverige har vissa svårigheter. Det krävs ganska stora anläggningar för att ta emot en sådan ström. Vi har i många områden stora avstånd mellan flygplats och de turistmål det är fråga om.

Eftersom jag är den siste talaren på talarlistan skulle jag vilja göra den reflexionen när det gäller de moderata inläggen i debatten, att man varken i de moderata motionerna eller i inläggen från talarstolen har tagit upp hinderproblematiken, som jag betonade i mitt huvudanförande.

Anf. 183 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att det var en replik på Barbro Nilssons inlägg. Ytterligare talare är anmälda.

Anf. 184 BARBRO NILSSON i Visby (m) replik:

Fru talman! Anders Nilsson sade att det är stora problem med charterresor, att det är besvärligt med flygplatser, långa avstånd osv. Men om vi tar Visby som exempel, så är det fem minuters resa från flygplatsen in till staden.

Socialdemokraterna har effektivt förhindrat att man skulle kunna åka med båt från Öland till Gotland. Nog vore det väl bra om man åtminstone från olika städer i Tyskland kunde åka med charterresor? Det är de små

människorna, som inte vill åka ensamma, som vill åka på det här sättet. Här tycker jag att Sveriges turistråd har en stor uppgift att fylla. Jag tycker att orden skall ersättas med handling. Man kan inte bara tala om marknadsföring och broschyrer, utan här kan man verkligen genom våra utländska handelssekreterare försöka få till stånd någonting.

Anf. 185 KARL BOO (c):

Fru talman! Föreliggande utskottsbetänkande innefattar stora och viktiga frågor som rör idrott, rekreation och turism. För politiska partier och enskilda ledamöter, som känner starkt för ett eller kanske alla tre områdena, som har en positiv inställning och vill stödja utvecklingen, skulle det kännas bra om det ekonomiska stödet kunde ökas ytterligare. I landets nuvarande ekonomiska läge finns dock inte förutsättningar för det. Därför avspeglas endast vissa begränsade frågor i reservationerna. Jag bortser då från vpk, som alltid har spenderbyxorna på sig utan att veta varifrån pengarna skall tas.

Jag skall här bara kort kommentera reservation 2 angående stödet till de s. k. främjandeorganisationerna. Bakgrunden är den att riksdagens revisorer har föreslagit att dessa organisationers anslag bör brytas ut ur anslaget till Riksidrottsförbundet och fördelas genom en samarbetsorganisation.

Frågan om hur insatserna för rekreation och turism skall samordnas har varit föremål för överväganden på olika sätt under senare år. Det har funnits långt utarbetade förslag, som jag anser borde ha resulterat i beslut, men det har tyvärr inte blivit fallet. Nu redovisas i budgetpropositionen att frågan skall ses över under kommande budgetår. Vi finner det angeläget att man äntligen skapar en lämpligare och mer rationell organisation samt åstadkommer bättre samordning, inte minst på regeringsnivå. I nuvarande läge finns det anledning att invänta förslag och ställningstaganden.

Det skulle finnas mycket annat att kommentera i den debatt som har förts. Alla är väl medvetna om att turismen som sådan är ett stort näringsfång för vårt land. Men vi känner också alla till hur svårt det är att skapa en organisation med vars hjälp fler turister kan strömma in i vårt land. Det är ju något som vi alla önskar.

Jag själv kommer från Dalarna, ett landskap med traditioner. På såväl lokal som regional nivå har man där gjort stora insatser för att få en väl fungerande turistorganisation. Men låt mig säga att det inte är så lätt som många tror att åstadkomma en kontinuerlig verksamhet på det området. Man har sporadiskt lyckats få fram mycket intressanta objekt, men efter en tid har det uppstått svårigheter att fullfölja planerna.

Jag har velat lägga dessa synpunkter till den diskussion som har förts samt understryka att det självfallet är angeläget att vi gör allt vi kan för att få till stånd en rationell organisation med utökade insatser som följd.

Fru talman! Låt mig än en gång säga att dessa frågor är stora och viktiga. Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 186 ANDERS NILSSON (s):

Fru talman! Låt mig bara göra en kort kommentar med anledning av de moderata motionerna och till vad moderater har sagt från denna talarstol.

I mitt inledningsanförande berörde jag den s. k. hinderproblematiken och framhöll hur viktigt det var att se till att alla människor i landet ges möjlighet till semester och rekreation. Varken i de moderata motionerna eller spontant i anföranden från moderater här i kammaren har den problematiken förts på tal. Det tycker jag är mycket belysande för skillnaden i synen på turist- och rekreationspolitiken mellan moderaterna och socialdemokraterna.

Överläggningen var härmed avslutad.*

Anf. 187 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera kulturutskottets betänkande 26 om ungdoms- och nykterhetsorganisationer.

Ungdoms- och nykterhetsorganisationer

Anf. 188 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Det är viktigt med aktiva ungdomar. Ungdomar som tidigt är engagerade i samhällsfrågor är väl förberedda att så småningom ta över ansvaret, när äldre generationer lämnar ifrån sig detta. Av ungdomar i åldern 7-25 år är ungefär 60 % med i minst en förening. Många är medlemmar i flera föreningar. Detta är säkert internationellt sett mycket höga siffror. I en demokrati måste vi slå vakt om mångfalden. Det är en nödvändighet att ungdomar med olika inställning i politiska, religiösa och övriga frågor skall hitta en organisation som passar var och en.

Därför tillstyrker vi att Sveriges kommunistiska ungdomsförbund nu får bidrag som statsbidragsberättigad organisation, väl medvetna om att det land som är det stora föredömet för detta ungdomsförbunds moderparti aldrig skulle kunna tänka sig en motsvarande politik gentemot de partier som nu ger bidrag till APK:s ungdomsförbund. Vi stöder också förslaget om att Grekiska riksförbundet och Turkiska riksförbundet blir statsbidragsberättigade nästa budgetår.

I den moderata motionen 1330 föreslår vi bl. a. att statens ungdomsråd bör avvecklas. Eftersom det inte finns någon majoritet för detta i kulturutskottet har vi moderater i utskottet reserverat oss till förmån för förslaget om avveckling. Och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 1, som är fogad till kulturutskottets betänkande 26.

Det har under flera år funnits moderata motioner med samma krav, men vi anser att det statsfinansiella läget nu innebär att frågan har fått förstärkt

Nr 155

**Onsdagen den
25 maj 1983**

*Ungdoms- och
nykterhetsorgani-
sationer*

* Voteringen redovisas efter debatten om KrU 30.

Onsdagen den
25 maj 1983

*Ungdoms- och
nykterhetsorgani-
sationer*

aktualitet. Vi tror inte heller att ett särskilt, statligt organ är nödvändigt eller ens önskvärt, som har till uppgift att företräda ungdomsorganisationerna gentemot staten. Statens ungdomsråd företräder ju dessutom självt staten. Det föreligger också risker med att föreningslivet inkorporeras med statsapparaten. En sådan risk är att organisationernas ideella syften går förlorade i strävan efter att uppfylla allehanda villkor och krav. En annan risk är att utvecklingen leder till en byråkratisering av föreningslivet, som stryker de engagemang som är dess förutsättning. Det kan vara så att ju mer statligt inflytande, desto mindre ideellt. Dessutom sparar vi i vårt förslag 2 milj. kr., och det är nog en viktig faktor i sammanhanget.

När det gäller ungdomsrådets bidragsgivande uppgifter föreslår vi att de förs över till skolöverstyrelsen. Vi menar att det är en lämplig uppgift för SÖ, som ju redan i dag har att fördela anslag till organisationer, främst inom skolans område.

Herr talman! En fråga som ofta diskuterats är vilka åldersgränser som skall råda, när man skall räkna medlemmar för centrala och lokala bidrag. I en motion av två moderater, motion 938, föreslås att den övre åldersgränsen skall sänkas från 25 till 20 år. Ett skäl till detta som man framhåller i motionen är att gjorda undersökningar visar att just åldersgruppen mellan 20 och 25 år tillhör de mest köpstarka i Sverige just nu. I det material som vi fått i kulturutskottet från statens ungdomsråd visar det sig att statens ungdomsråd i vissa fall vill gå den motsatta vägen, nämligen att ge stöd även för medlemmar som är över 25 år, om både barn och vuxna arbetar tillsammans. Samtidigt föreslår man att den nedre åldersgränsen – den är i dag 7 år – i vissa fall skall slopas helt för det lokala aktivitetsstödet. Redan nu tillämpar många kommuner en lägre åldersgräns, alltifrån 0 år till 6 år.

Vi har i ett särskilt yttrande påpekat att man behöver pröva åldersgränserna – både den övre och den nedre – i samverkan med ungdomsorganisationerna och att en sådan översyn bör ha som målsättning att sträva efter samma åldersgränser för stödet från stat, landsting och kommuner.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 189 KARL BOO (c):

Herr talman! Förenta nationerna har utropat 1985 till världsungdomsår. Det övergripande målet för världsungdomsåret kan sammanfattas i orden delaktighet, utveckling och fred.

Syftet med världsungdomsåret är att utveckla och genomföra nya och nyskapande program som åtgärder på ungdomsområdet. Det gäller i synnerhet inom områdena utbildning, arbete och andra levnadsvillkor, t. ex. bostäder och social välfärd, som är av särskild betydelse för ungdomen.

Från den rådgivande kommittén inom FN som förbereder världsungdomsåret poängteras att det inte får bli en isolerad företeelse utan skall ses som ett led i ett långsiktigt och konsekvent utvecklingsarbete för att förbättra ungdomarnas villkor.

Den förberedande kommittén understryker också ungdomsorganisationernas roll i genomförandet. De skall erkännas och utnyttjas som en förutsättning för att nå de för världsungdomsåret uppställda målen.

Här i Sverige är det statens ungdomsråd som är berednings- och ledningsorgan för världsungdomsåret. Det är bra enligt min mening att så blir fallet. Det skapar förutsättningar för ett utvecklingsarbete som ungdomsrådet har god erfarenhet av och redan deltar mycket aktivt i.

Genom statens ungdomsråd kan också organiseras en nära och förtrolig samverkan med barn- och ungdomsorganisationerna. Många av de målsättningar som präglar världsungdomsåret står i god överensstämmelse med det utvecklingsarbete och det synsätt på barns och ungdomars aktiva roll i närmiljön som vi från centern länge har drivit.

Från centerns sida hälsar vi därför med största tillfredsställelse om världsungdomsåret kan bli inledningen till en omfattande försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att skapa förutsättningar för de många människornas och framför allt ungdomarnas verkliga delaktighet i utvecklingen av närmiljön. Försöks- och utvecklingsarbete som ligger i linje med statens ungdomsråds rapport Ej till salu kommer därför att vara av största värde.

Betänkandet Ej till salu anger några viktiga komponenter för att en bra uppväxtmiljö skall skapas. De nämner bl. a. miljöer som människor kan överblicka, där barn och ungdomar kan och får ta ansvar för de gemensamma angelägenheterna, miljöer där generationerna samarbetar kring viktiga frågor, miljöer som motverkar social utslagning och isolering samt miljöer som fyller ungdomsåren med meningsfull verksamhet.

De riktlinjer som betänkandet Ej till salu anger och som enligt vår uppfattning står i god överensstämmelse med den uppläggnings som Förenta nationernas världsungdomsår har fått känner vi från centerhåll väl igen från våra diskussioner om lokalsamhället.

Ett av de viktigaste krav som vi har drivit är att samhället måste göras överblickbart för människorna. De stora enheterna måste brytas ner till mindre enheter, där människorna känner att de har delaktighet och möjlighet att påverka viktiga samhällsfunktioner såsom bostad, arbete, skola, fritid, omsorg och vardaglig service.

Herr talman! Jag har här försökt beskriva något av det som man kan förvänta av världsungdomsåret 1985 och som också återfinns i statens ungdomsråds arbete och i det arbete som vi från centerpartiet har drivit under en lång följd av år.

Det är emellertid angeläget att understryka att ingenting av detta kan kommenderas fram med centrala lösningar. Det viktigaste enligt min mening är nu att en positiv och vital försöksverksamhet kan komma i gång som ger underlag för framtida ställningstaganden och som också ger exempel kommuner och lokala enheter emellan på hur man kan lösa uppkommande problem och skapa ett bättre samhälle.

Statsmakternas uppgift skall i detta sammanhang vara att uppmuntra och

stödja olika åtgärder som stimulerar ungdomarna till ett eget aktivt arbete.

Vi tycker från centerns sida att världsungdomsåret måste bli en del i ett målmedvetet utvecklingsarbete.

Det är viktigt att försöks- och utvecklingsarbete kommer i gång som präglas av experimentlusta och vilja att pröva nya lösningar.

Vi vill särskilt peka på åtgärder som överbryggar generationsklyftorna, som underlättar skolans samverkan med det omgivande samhället och initiativ på amatörkulturområdet.

Enligt vår mening uppvisar regeringen alltför stor passivitet på detta mycket viktiga område. Från den barn- och ungdomsdelegation som regeringen har tillsatt har vi ännu inte sett mycket av resultat.

Det finns anledning att understryka vad som sägs på s. 8 i utskottsbetänkandet – att principen om ungdomsorganisationernas fria och självständiga roll skall iakttas. Jag för min del vill betona att samhällets insatser för folkrörelserna skall vara så inriktade att folkrörelsernas verksamhet inte kommer att dirigeras, utan att folkrörelserna fritt kan driva sin verksamhet och vara de opinionsbildande organ som är så viktiga i en demokrati som vår. F. ö. tycker jag, herr talman, att det är illa valt av moderaterna att redovisa sin uppfattning, att vi successivt skall avveckla statens ungdomsråd, just nu i en tid då statens ungdomsråd har en – som jag har försökt beskriva – viktig roll i en stor världskampanj för bättre förutsättningar för ungdomen.

Jag hälsar, herr talman, med tillfredsställelse den breda uppslutning som vår motion rörande bidrag till vissa radioorganisationer har fått. Det handlar om en god och utvecklande sysselsättning för många ungdomar i vårt land. Jag tror att ännu fler skulle kunna engageras, om de organisationer som verkar på detta område, nämligen Frivilliga radioorganisationen, Föreningen Sveriges sändaramatörer, DX-alliansen, Svenska privatradioförbundet och Svenska radioföreningen Tellus kan få statligt bidrag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2 samt understryka utskottets uttalande under punkt 7.

Anf. 190 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag skall försöka fatta mig kort.

Till kulturutskottets betänkande 26 har vpk fogat två reservationer. Den ena gäller statsbidrag till ungdomsorganisationerna. Statens ungdomsråd har i sin anslagsframställan till regeringen föreslagit att Sveriges folkhögskoleelevers förbund skall erkännas som bidragsberättigat enligt gällande bestämmelser. Regeringen avstyrker detta förslag. Två organisationer har föreslagits få rätten till bidrag, nämligen SFEF, Sveriges folkhögskoleelevers förbund, och APK:s ungdomsorganisation. Den ena erkändes, den andra inte. För statskassan betyder det inte särskilt mycket, därför att SFEF i och för sig får pengar via SÖ. Men för Sveriges folkhögskoleelevers förbund betyder det mycket därför att blir man erkänd som statlig ungdomsorganisation under statens ungdomsråd, får man också bidrag från kommuner och landsting mer eller mindre automatiskt.

Det sägs i utskottsbetänkandet att utformningen av statsbidragssystemet inte innebär något hinder för kommuner och landsting att fritt pröva frågan om lokala resp. regionala bidrag. Det är ett i och för sig bra uttalande. Men jag skulle vilja ha ett ännu klarare uttalande från utskottets talesman att SFEF, som ju organiserar 80 % av landets folkhögskolor och verkligen på bred basis kan bevaka de studerandes intressen och föra deras talan, borde få möjlighet till statsbidrag på samma sätt som en rad andra ungdomsorganisationer får. Det är viktigt i synnerhet – som Karl Boo tidigare framhållit – i en tid då ungdomen drabbas hårt av olika krisförhållanden i samhället. Folkhögskolorna är någonting som inte minst arbetarrörelsen borde värna om. Folkhögskoleeleverna har dessutom små ekonomiska resurser och därför mycket begränsade möjligheter att med enbart egna medlemsavgifter finansiera sin verksamhet. Vi anser att de bör bli bidragsberättigade, och jag yrkar bifall till denna reservation.

Vi har ytterligare en reservation, och den gäller ett internationellt barn- och ungdomsläger i Sverige. I arbetet för fred och avspänning fyller fostran och utbildning av barn och ungdom en viktig roll. Lena Hjelm-Wallén, Maj Britt Theorin och jag har tidigare, bara för någon månad sedan, haft en diskussion om fredsfostran – fredsfostran som manar till engagemang för freden. Det är avgörande för att skapa förutsättningar för avspänning i framtiden.

Man kan i och för sig hävda att den här typen av läger förekommer inom de politiska ungdomsorganisationerna och inom de kristna organisationerna. Men vi tycker att det vore av betydelse att man också över de politiska gränserna, över de religiösa gränserna och över alla andra gränser försöker få till stånd ett läger som manar just till en aktiv fredsfostran av den unga generationen. Vi tror att det kan få en internationell betydelse också vad gäller öst-väst-relationen. Därför vill jag med detta, herr talman, yrka bifall också till vår andra reservation till kulturutskottets betänkande 26.

Anf. 191 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Ungdomsorganisationerna har i dag samma viktiga roll som i folkrörelsernas barndom. Folkrörelserna har traditionellt arbetat för att skapa en meningsfull fritid för de många människorna. Folkrörelserna har också spelat en stor roll för samhället och för demokratins utveckling. Vi vet att många människor genom aktivt folkrörelsearbete blivit politiskt medvetna och skolats för uppgifter i samhällsarbetet. Och vi vet också att folkrörelserna fortfarande har stor betydelse för åsiktsbildning och för kommunikation mellan individer och grupper i samhället.

Undersökningar visar att det är särskilt viktigt att barn och ungdomar tidigt kommer med i folkrörelsearbetet. De visar också att barn och ungdomar som inte kommer med i någon förening före tolv års ålder ytterst sällan blir föreningsaktiva senare i livet. Det är därför särskilt viktigt att samhället satsar på barns och ungdomars egna organisationer. Det är ju genom att barnen själva får besluta om och ta ansvar för den egna verksamheten som de

Onsdagen den
25 maj 1983

*Ungdoms- och
nykterhetsorgani-
sationer*

tränas i demokrati och övar förmågan att tänka kritiskt och även självständigt ta ställning.

Under senare år vet vi att föreningarna fått hård konkurrens från det kommersiella kultur- och fritidsutbudet samt från massmedia – då främst från TV, som under senare år utökats med videon. Därför måste stat, kommun och landsting ansvara för att barn och ungdomar garanteras en meningsfylld fritidsverksamhet som alternativ till ett dåligt kommersiellt utbud.

I statens ungdomsråds rapport Ej till salu, som flera talare redan tidigare nämnt, konstateras att föreningarna i dag svarar för de flesta fritidsaktiviteterna i vårt land. Det finns 39 350 lokalföreningar med ungefär 4 miljoner medlemmar i åldern 0–25 år. Det finns ca 440 000 ledare och ungefär 1 500 heltidsanställda funktionärer. Men ca 80 % av det ledararbete som utförs sker helt utan betalning. I rapporten Fritidspolitik och samhällsstöd har man räknat ut, att om ledarna i de ideella föreningarna skulle ha den lön som kommunalt anställda fritidsledare har, skulle det kosta samhället 6 miljarder kronor per år. Det kan jämföras med 1,3 miljarder kronor, som all personal inom den kommunala fritidssektorn kostar i dag.

Barn- och ungdomsorganisationerna utför alltså ett betydande samhällsarbete, och för många barn och ungdomar betyder medlemskapet möjlighet till meningsfull fritidssysselsättning och en träning i demokratis spelregler. Det är därför vi måste slå vakt om deras möjlighet att fungera.

Herr talman! Låt mig sedan gå över till att kommentera de fyra reservationer som finns i betänkandet.

I reservation 1 tar moderaterna upp frågan om statens ungdomsråd. Om igen vill man spara pengar genom att avveckla. Utskottets majoritet avstyrker förslaget. Avvecklingen av statens ungdomsråd har varit uppe till behandling i riksdagen vid flera tillfällen tidigare och även då avslagits. Utskottet finner ingen anledning att ändra uppfattning i frågan, då inga nya argument för avveckling framkommit.

I reservation 2 framhåller centerpartiet att det är angeläget att försöks- och utvecklingsarbete kommer till stånd för att skapa förutsättningar för ungdomars delaktighet i närmiljön. Reservanterna anför att detta bör ges regeringen till känna. I sak ser jag här ingen större skillnad mellan utskottsmajoritetens ställningstagande och de krav som finns i reservationen.

Utskottsmajoriteten anser att den här försöksverksamheten är viktig, och det pågår redan verksamhet av den här arten i en rad kommuner. Vi vet också att många kommuner och organisationer är intresserade av att starta liknande försöksprojekt. Det framgår av det remissmaterial som kommit statens ungdomsråd till handa med anledning av rapporten Ej till salu.

I direktiven till den barn- och ungdomsdelegation som regeringen tillsatt finns också denna fråga med, och i regeringskansliet diskuteras just nu statens ungdomsråds planeringsunderlag med anledning av världsungdomsåret 1985. Världsungdomsårets tema är, som tidigare påpekats, delaktighet, utveckling och fred.

Statens ungdomsråd har i planeringsunderlaget lagt fram förslag om

försöks- och utvecklingsinsatser för att stärka närmiljöerna, skapa bättre uppväxtvillkor, motverka kommersialismen och utveckla föreningsarbetet. Förslagen håller just nu på att bearbetas, och beslut i frågan fattas inom den närmaste tiden.

Regeringen är verkligen intresserad av försöksverksamhet. Den har nämligen bett statens ungdomsråd att få ytterligare detaljerade planer. Man har också beslutat om att träffas för att vidare diskutera de olika projekten.

Arbetet är alltså redan i full gång. Det finns således ingen anledning att göra ett tillkännagivande.

Reservation 3 tar upp krav på att genomföra ett internationellt ungdomsläger med statliga medel och att organisationen och genomförandet bör vila på icke statliga organisationer – i första hand Sveriges ungdomsorganisationers landsråd.

Utskottet vill påpeka att en omfattande lägerverksamhet bedrivs redan nu, precis som Eva Hjelmström sade, varje år av många barn- och ungdomsorganisationer. Många organisationer har också vänortsutbyten där ungdomar knyter personliga kontakter, lär känna varandras förhållanden och problem och skapar därmed ökad förståelse för varandras särarter.

Utskottet vill också påpeka att i den planering för världsungdomsåret som statens ungdomsråd och Sveriges Ungdomsorganisationers landsråd gjort finns ej förslag om att genomföra ett internationellt ungdomsläger i Sverige. Däremot föreslås att statens ungdomsråd i samarbete med Sveriges Ungdomsorganisationers landsråd och resebyråer genomför resor med ett studieinriktat program, i första hand till Östeuropa och länder i tredje världen.

Ett ytterligare skäl för oss att yrka avslag på denna begäran är att ett internationellt läger kostar pengar.

I reservation 4 krävs att Sveriges Folkhögskoleelevers förbund skall bli bidragsberättigat. Utskottet anser med tanke på det rådande budgetläget att det inte finns pengar för att tillstyrka förslaget. Det ger kanske i dag inte ytterligare utgifter, men i längden kommer det att krävas ytterligare pengar. För SFEF:s del är det första gången som man begär att bli godkänd som ungdomsorganisation. Utskottet avstyrker denna begäran.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande 26.

Anf. 192 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Berit Oscarsson säger att inga nya argument har framkommit när det gäller avskaffandet av statens ungdomsråd. Det kan bero på att de gamla argumenten var så utmärkta att man inte ständigt behöver ha nya argument för ett gammalt krav. Däremot säger vi i vår reservation att argumentationen har förstärkts när det gäller att avskaffa statens ungdomsråd, eftersom statens ekonomi nu är betydligt sämre än den var för bara ett år sedan, och mycket sämre än den var för två år sedan.

Jag kan hänvisa till vad statsrådet Ove Rainer sade i en debatt den 18 maj i

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Ungdoms- och
nykterhetsorgani-
sationer*

år. Han sade att vi måste spara på praktiskt taget alla områden. Även om det är blygsamma belopp vi spar, bidrar det till att minska de offentliga utgifterna. Han sade vidare:

”När riksdagen beslutar om en utgift, så är det för att tillgodose ett visst intresse. Om vi skall lyckas med att begränsa statsutgifterna, som ju alla är överens om att vi måste göra, då måste utgiftsposterna omprövas.

En sådan omprövning inkräntkar givetvis på de intressen som riksdagen tidigare har velat tillgodose.”

Han frågade också dem som i det sammanhanget inte ville spara vad de ville spara på i stället. Den frågan kan jag rikta till Ove Rainers partikamrater i kulturutskottet.

Som jag sade inledningsvis är det i grunden felaktigt, anser vi moderater, att en statlig myndighet består av företrädare för de organisationer som myndigheten i sin tur skall företräda gentemot staten. Det innebär att föreningslivet inkorporeras med statsapparaten.

Anf. 193 KARL BOO (c):

Herr talman! Det övergripande målet för världsungdomsåret är verkligen fint, sammanfattat i orden delaktighet, utveckling och fred.

1985 närmar sig raskt. Det gäller självfallet att vi är väl förberedda i verksamheter som kan vara ett bidrag till ett sådant utvecklingsarbete som målsättningen anger.

Därför har vi från centern anledning att känna tillfredsställelse med vad som är på gång. Men vi tycker kanske ändå inte att det har hänt särskilt mycket när det gäller den av regeringen tillsatta barn- och ungdomsdelegationen. Det är väl också alldeles uppenbart att det är viktigt att få fram erfarenheter som innefattar experimentlusta och ger förutsättningar för att pröva nya lösningar. Vi får inte vara för traditionsbundna i alla sammanhang. Ungdomen kräver självfallet också nya inriktningar och aktiviteter i sitt arbete med hänsyn till de förutsättningar man själv anser föreligga.

Nu har Berit Oscarsson gett vissa informationer om tankar i regeringskansliet som väl inte har redovisats tidigare. Jag tycker ändå att vi har anledning att ena oss här i kammaren om att ge regeringen till känna dessa viktiga synpunkter på försöksverksamheter som vi anför i reservation 2. Jag vidhåller, herr talman, yrkandet om bifall till den reservationen.

Anf. 194 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är uppenbarligen så att vi är eniga om det mesta – med undantag av att moderaterna i vanlig ordning vill lägga ned statens ungdomsråd.

Men det är ännu en sak som jag vill ta upp här. Det gäller vår reservation nr 4. Statens ungdomsråd har föreslagit att två nya organisationer skall vara bidragsberättigade, nämligen SKU, dvs. arbetarpartiet kommunisternas ungdomsorganisation, och Sveriges Folkhögskoleelevers förbund. Sveriges Folkhögskoleelevers förbund har visserligen tidigare fått bidrag via SÖ, men

det innebär inte att förbundet får lokala och landstingskommunala bidrag.

För ungdomsorganisationerna måste hela den här principen framstå som något egendomlig. Antingen uppfyller man kraven enligt en princip, eller också gör man det inte. Jag måste erkänna att det, trots de genomgångar utskottet har haft, för mig är litet grand obegripligt hur regeringen gör sina ställningstaganden.

Jag efterlyser ett besked av utskottets talesman, trots att det står i utskottsbetänkandet på s. 7 att "utformningen av statsbidragssystemet inte innebär något hinder för kommuner och landsting att fritt pröva frågan om resp. lokala eller regionala bidrag". Jag vill ha ett klart uttalande – att SFEF bör få kommunala och landstingskommunala bidrag. Statens ungdomsråd är av den uppfattningen att denna organisation skall vara berättigad till statsbidrag och när det gäller anslaget föras över från SÖ till statens ungdomsråd. Ett klarare besked i den frågan skulle, tror jag, verka positivt för en organisation som vi verkligen i dessa tider borde värna om.

Anf. 195 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Jag skall be att få kommentera några av inläggen i den här debatten. När det gäller avvecklingen av statens ungdomsråd vill jag säga att det känns litet konstigt att höra att det skulle vara ett hinder för utvecklingen av ungdomsorganisationer med statliga bidrag att vi har, som jag sade tidigare, ledare som ställer upp och som skulle kosta ca 6 miljarder kronor om de skulle ha betalt från staten. Som aktiv i ungdomsorganisationer känner jag inte igen de argument som här framfördes. Statens ungdomsråd har en viktig uppgift. Det behövs för att bevaka och ta vara på barn- och ungdomsorganisationernas intressen. Det behövs också som en samordnare av olika aktiviteter som kan genomföras gemensamt.

Får jag också kommentera det utomordentliga jobb som statens ungdomsråd har gjort för att framställa rapporten Ej till salu, som flera av debattörerna har berört. Detta arbete har rönt ett stort intresse från olika grupper. Ca 30 000 personer har varit med och diskuterat förslag på seminarier och olika träffar. Det är många yrkesgrupper som har berörts av rapporten. Lärare, socialarbetare, kulturarbetare, föreningsledare m. fl. har varit mycket intresserade av den fina rapport som statens ungdomsråd har tagit fram. Också debatten i dag och tidigare debatter har visat att det är ett mycket gott jobb som statens ungdomsråd här har gjort.

Vi är, Karl Boo, helt eniga i sak. Det är viktigt med en försöksverksamhet där ungdomarna är delaktiga i närmiljön. Vi vet att det har pågått försöksverksamhet ganska länge, som gett ett gott resultat. Efter vad jag minns har det funnits liknande försöksverksamhet ända sedan barnstugeutredningen. Det är angeläget att vi nu får en uppföljning på detta område.

Får jag sedan litet grand kommentera barn- och ungdomsdelegationen. Karl Boo sade att man inte har hört mycket från den. Delegationen har inte verkat många månader, men den har haft tre sammanträden där man har

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Ungdoms- och
nykterhetsorgani-
sationer*

kartlagt de områden som man skall ta itu med. Man har haft olika träffar med kulturrådet, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen. Hem och skola, statens ungdomsråd osv. Det behövs ett bra underlag för att delegationen skall kunna gå vidare i det viktiga jobb som den har. Det är väsentligt att delegationen utför sitt jobb väl, och därför behöver den tid på sig.

Eva Hjelmström förde ett resonemang om SFEF. Vi har i utskottet debatterat den frågan många gånger och också varit mycket tveksamma beträffande vårt beslut. Men vi har kommit fram till att det av rättviseskäl är riktigt att de tre organisationer som nu föreslås blir godkända som ungdomsorganisationer. SFEF har redan nu verksamhetsbidrag från SÖ, som är ungefär lika stort som det bidrag som förbundet skulle få om det införlivades i bidragssystemet. Det är också första gången som SFEF söker. Många av de andra organisationerna har stått i kö och sökt vid ett flertal tillfällen. SFEF får återkomma.

Herr talman! Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan.

Anf. 196 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Berit Oscarsson säger mycket riktigt att det är viktigt att man bevakar barns och ungdomars intressen, men för den skull behövs inte ett statligt organ, statens ungdomsråd, utan det är ungdomsorganisationernas uppgift att bevaka sina medlemmars intressen.

För samordningens skull behövs statens ungdomsråd, säger Berit Oscarsson sedan. Jag tror inte det. Vi har ju också andra organ. Man har tidigare här i debatten nämnt Sveriges ungdomsorganisationers landsråd. Det kan mycket väl ta på sig vissa samordnande funktioner.

När det gäller utgivandet av debattlitteratur vill jag påpeka att det kommer ut väldigt många debattböcker om ungdomar och deras problem. Det sker inte alls bara i statlig regi, utan även många vanliga bokförlag ger ut sådana här debattböcker på privat initiativ. Det förekommer också en ganska omfattande forskning om ungdom vid våra universitet och högskolor, och forskningen är ju en högprioriterad verksamhet. Även om statens ungdomsråd inte får några miljoner för att forska t. ex. om kommersialismens negativa verkningar för våra ungdomar, kommer den verksamheten att leva vidare i andra former och inom andra organisationer. En förutsättning är att det finns efterfrågan och behov av detta, och jag menar att så är fallet.

Anf. 197 KARL BOO (c):

Herr talman! Jag vill bara göra ett par kommentarer.

Till att börja med vill jag säga att det är viktigt att vi får i gång försöksverksamhet. Men den kostar pengar, och därför tycker jag det är nödvändigt att man gör särskilda satsningar som skapar förutsättningar för att pröva kanske t. o. m. litet dyrbarare lösningar.

Beträffande barn- och ungdomsdelegationens arbete vill jag sedan framhålla att det är viktigt att man snabbt redovisar vad som gjorts, eftersom tiden som sagt är knapp om man skall ha verksamheten i gång 1985.

Herr talman! Min bännkamrat och jag får väl fortsätta diskussionen senare. Vi kan ju göra det utan att ta kammarens tid i anspråk.

Anf. 198 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag efterlyser fortfarande ett något klarare besked av Berit Oscarsson om huruvida SFEF kan få bidrag från kommuner och landsting. Utskottet är ju icke omedvetet om att SFEF också fortsättningsvis kommer att få det svårt. Ett bifall till kravet i vår motion skulle betyda mycket för förbundet. Det skulle f. ö. också innebära bifall till en centermotion och en socialdemokratisk motion.

Anf. 199 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Men, Eva Hjelmström, det finns faktiskt i dag inget hinder för att kommuner och landsting stöder verksamheten. Det är fullt möjligt att så sker, vilket också riksdagen en gång uttalat sig för.

Anf. 200 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att detta är en semantisk fråga. Berit Oscarsson använder uttrycket "inget hinder". Men jag skulle vilja ha ett uttalande om att det vore bra om kommuner och landsting tog fasta på att riksdagen bedömer SFEF vara en statsbidragsberättigad ungdomsorganisation genom det bidrag som utgår via SÖ och att SFEF därmed också bör komma med bland de organisationer som får kommunala och landstingskommunala bidrag.

Överläggningen var härmed avslutad.*

Anf. 201 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera kulturutskottets betänkande 30 om anslag till film, kulturtidskrifter, litteratur och bibliotek, m. m.

Anslag till film, kulturtidskrifter, litteratur och bibliotek, m. m.

Anf. 202 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Riksdagens budgetbehandling är starkt formaliserad. I den mån det ställs yrkanden mot utskottets förslag, som också brukar vara regeringens, så sker det i form av önskemål om höjda anslag eller om besparingar. Det är kanske förklarligt – den typen av förändringar är lätta att diskutera, och under perioder av ekonomisk tillväxt är det oftast takten i den statliga kostnadsexpansionen man tvistar om och mer sällan verksamhetens inriktning.

Då blir det även lätt så att den som har, han skall få, och det i överflöd – för

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

* Voteringen redovisas efter debatten om KrU 30.

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

att använda den nya bibelöversättningen. Med i stort sett samma procentuella påslag efter hela linjen blir budgeten gärna statisk. låt vara att kostnaderna med tiden ligger på en allt högre nivå.

Men dagens situation är annorlunda. Kostnadsramarna för skilda områden kommer att förbli oförändrade eller t. o. m. krympa. Då måste diskussionen på ett nytt sätt ta upp frågan om prioriteringar. Skilda verksamheter skall kunna ifrågasättas. Mindre nödvändiga ting skall kunna bytas ut mot mer angelägna.

Yrkanden om sådana förändringar kommer säkert att bli allt vanligare i de motioner som väcks i anslutning till budgetpropositionen. Tekniskt sett får förslagen formen av önskemål om ökade medel på en punkt och minskade på en annan.

Dessa yrkanden kan naturligtvis inte behandlas fristående från varandra, även om de kommer upp till beslut vid skilda tidpunkter. Då skulle det lätt kunna hända – särskilt när man som nu har en minoritetsregering – att anslagsförstärkningen vann kammarens bifall men inte besparingen. Det skulle leda till ett ökat utflöde av pengar från statskassan och därmed stå i strid med motionärernas syfte – utöver att det vore allmänt oansvarigt. Förstärkningen måste alltså klart villkoras med att också besparingen kommer till stånd.

Jag har önskat ge den här relativt utförliga bakgrunden till den moderata reservationen 5 i kulturutskottets betänkande nr 30, som vi nu behandlar.

I motion 1330 föreslog vi från moderat håll att bibliotekstersättningens grundbelopp skulle höjas med 4 öre från 36 till 40 öre. Regeringen nöjde sig i budgetpropositionen med att föreslå en höjning på 1 öre.

Med tanke på penningvärdeförsämringen och den allmänna löneavgiften på 2 %, vilken drabbar författarna, var regeringens förslag mycket otillfredsställande.

För att finansiera den extra höjningen med 3 öre – enligt utskottets beräkning totalt 3 135 000 kr. – har vi moderater föreslagit att bidraget till En bok för alla minskas med motsvarande summa. Det skulle möjliggöra en fortsatt subventionerad utgivning av En bok för alla barn och ungdomar, medan någon särskild subventionering av En bok för alla vuxna inte skulle äga rum.

Eftersom vi i utskottet inte vann gehör för denna tanke avstod de moderata ledamöterna från att rösta vid behandlingen av bibliotekstersättningen den 6 maj i år.

När kammaren i dag behandlar anslaget till En bok för alla yrkar vi bifall till reservationerna 5 och 9, som innebär ett 3 135 000 kr. lägre anslag. I reservationen anges klart – på ett sätt som regeringen inte kan gå förbi – att avsikten med det förändrade beloppet är att den inbesparade summan skall tillföras författarfonden som en förstärkning av bibliotekstersättningen.

Frågan är då: Vilket av dessa ändamål är mest väsentligt?

Att det finns en bred uppslutning kring önskemålet om en höjning av bibliotekstersättningen visar dels de motioner som väcktes i ärendet, dels de ställningstaganden som skedde vid behandlingen i kammaren. Jag skall

därför inte uppehålla mig ytterligare vid den saken.

Hur nödvändigt är då stödet till *En bok för alla* vuxna? Låt mig ge två citat.

Det ena är ur en artikel i Svensk Bokhandel, där dess chefredaktör Carl Olof Josephson skriver:

”Det känns nästan som en plikt att upplysa dessa våra demagoger i kulturbranschen att det flaggspelssmyckade slagskepp, vars däck de beträder varje gång de skall tala sig varma för fackets och folkbildningens bokliga insatser, är en gisten korvett med en slak gös i aktern. I snart sju år har verksamheten bedrivits. Den har hittills kostat samhället totalt 19 250 000 kronor (*En bok för alla barn* icke medräknad). 119 titlar har vi fått för de pengarna inklusive de tio som kommer i vår. Det betyder 161 674 kronor och 70 öre i statlig subvention per titel. Det enda konkreta resultatet av sju års glorifierad verksamhet: den tryckta upplagan per titel har sjunkit från 40–50 tusen till 25 000. Vad övrigt är är höljt i de ideologiska rökridåer som kan få t. o. m. våra fackföreningsamiraler att få en gisten korvett att te sig som ett slagskepp.”

Det andra citatet är ur Expressen, där Jan Stolpe återger Josephson och själv tillägger:

”Något annat än illusionen att kultur ingenting kostar har väl *En bok för alla* knappast befrämjat. Och en ökad misstro mot andra, ’kommersiella’ bokförlag som ’skor sig på bokköparnas bekostnad’, som det brukar heta.

Vilken förläggare kan inte ge ut billiga böcker om han får hundrasextitusen i stöd för varje titel? Och om han därtill undviker alltför tjocka och alltför tunna böcker och slipper det dyra risktagandet att ge ut böcker som aldrig tidigare varit tryckta?

Bättre förhållanden för litteraturen och bokutgivningen kan bara skapas om man tar litteraturens innehåll på allvar. Utgår från att det som står i böckerna betyder något. Exempelvis i skolans litteraturundervisning. Att på konstlad väg sätta ner priserna på vissa nytryck leder inte till någonting.

Det har hittills kostat 19 miljoner att visa något som vi redan visste.”

Jag har här tre böcker. Den ena är Olle Hedbergs *Mota Olle* i grind, utgiven som *En bok för alla* av Litteraturfrämjandet. Den är på 155 sidor och kostar 9:75. Den andra boken är Kerstin Ekmans *Häxringarna*, utgiven av Bonniers. Den är på 270 sidor, och jag köpte den härom dagen i en bokhandel för 15 kr. Den tredje är *Svensk Dikt*, sammanställd av Lars Gustafsson, utgiven av Wahlström & Widstrand. Den är på 750 sidor och kostade mig 22:95 kr. i inköp.

De här tre böckerna visar i varje fall två saker. För det första är det inte sagt att man får mest för pengarna om man vänder sig till *En bok för alla* utgivning – och då tänker jag inte på omfånget utan på innehållet.

För det andra finns det tydligen utmärkt litteratur till mycket lågt pris att tillgå vid sidan av *En bok för alla*. I praktiken kan inte kostnaden vara ett hinder för den som verkligen vill närma sig den svenska litteraturen. Det gäller även om man avstår från att subventionera *En bok för alla* vuxna och

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

därmed fick ett pris på de böckerna som kanske låg tian högre än f. n.

Kammarens uppgift är nu inte att ta ställning till om 3 135 000 kr. till En bok för alla vuxna är en bra eller mindre bra satsning. Den är i stället att bedöma om det direkta stödet till svenska författare som dessa pengar skulle innebära, enligt den moderata modellen, är en bättre användning än om summan går till En bok för alla. För egen del tycker jag det är uppenbart att medlen gör bäst nytta om de används som en förstärkning av bibliotekssättningen, och jag yrkar därför bifall till reservationerna 5 och 9.

Anf. 203 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman!

Skärp din dikt. Dina ord är till för alla som tröttnat på upprepningens stagnation och väntar en morgon med varma händer. Det skall blåsa i dina ord och små solar ska slå ut ur deras hjärtan.

Hur mycket skönare är inte en dikt än en socialdemokratisk budgettext!

Det avsnitt av kulturpropositionen som riksdagen behandlar i dag rymmer det stora sveket mot litteraturen och biblioteken. Jag tänker då inte på det förhållandet att uppräkningsen är osedvanligt svag, för det gäller de flesta anslagen, utan jag tänker framför allt på att socialdemokraterna under föregående år lyckades få majoritet i kammaren för ett extra anslag till biblioteken på 10 milj. kr. Jag blev överkörd. Det bör en kulturminister kunna tåla, när det gynnar kulturen.

Detta år, plötsligt, finns inte intresset för biblioteken och litteraturen. Nu är detta anslag, som var tillkommet i avvaktan på bokutredningen och biblioteksutredningen, som bortsopat.

Jag skulle vilja fråga Ing-Marie Hansson, vars kulturintresse jag har stor respekt för: Hur kan det komma sig att ni har släppt detta anslag? Är det så enkelt att budgetministern bara har kört över de socialdemokratiska kulturpolitikerna? Eller var inte detta engagemang mera värt?

För att klara den här prutningen måste man ta stöd av moderata samlingspartiet, det parti vars kulturpolitik man med viss rätt kritiserar, därför att den präglas av mycket stor återhållsamhet, om jag använder ett försiktigt uttryck. Men här passar det – här kan man använda sig av moderaternas stöd för att åstadkomma nedskärningen!

Jag tycker att det är synd, inte därför att det skulle ge mig eller någon annan någon politisk poäng utan helt enkelt därför att här hade man ett anslag inmutat. Grundarbetet var gjort. Det hade ju räckt med att hänvisa till detta. Jag tycker att det är synd med tanke på litteraturen och med tanke på biblioteken.

Det förvånar säkert ingen, herr talman, om jag yrkar bifall till de reservationer som bär mitt namn.

Men Bengt Göransson och jag har åtminstone en sak att gemensamt glädjas åt. Jag tänker på Svenska filminstitutets nu restaurerade ekonomi.

Ett tag var den onekligen i oroväckande grad ansträngd. Det fanns förvisso flera skäl till Filminstitutets ekonomiska problem, men ett viktigt var att man gjorde för många filmer till för höga kostnader som sågs av för få.

Underskotten i produktionsverksamheten uppträdde flera år innan jag fick ett direkt ansvar för kulturpolitiken, redan på Harry Scheins tid. Och det skall villigt erkännas att det inte blev bättre, tvärtom, under efterföljarnas. Då var sambandet mellan resurser och ambitioner en tid otillåtligt svagt.

Så mycket roligare därför att nu – efter Sonnenschein och Donnerwetter – kunna konstatera att den nuvarande ledningen med direktören Klas Olofsson och styrelsen under Bert Levins ordförandeskap tycks ha fått ordning på ekonomin. Att det nya filmavtalet med videoavgifter därvid har betytt åtskilligt är uppenbart. Glädjande är det också att både filmproduktionen och Filminstitutets filmkulturella engagemang hållits på en kvalitativt hög nivå.

Från produktionsområdet de senaste åren räcker det att erinra om så artsilda filmer som Stig Lassebys *Pelle Svanslös*, Larus Oskarssons *Andra dansen*, Jan Troells *Andréfilm* och naturligtvis Ingmar Bergmans lysande långfilmsfinal *Fanny och Alexander*.

Ingmar Bergmans återkomst till Sverige som filmregissör, ett nytt filmavtal som har lagt en fast grund för de kommande årens filmpolitik och ett Filminstitut i god ekonomisk hälsa – det är inget dåligt arv för en ny kulturminister.

Anf. 204 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Låt mig först beklaga att kulturministern i dag inte är närvarande i kammaren, inte minst eftersom det här betänkandet gäller bl. a. en av de kulturpolitiska frågor som har diskuterats mest under det gångna året, den om litteratur och folkbibliotek och om språket.

Vi har från vpk:s sida till betänkandet fogat en rad reservationer, i vissa fall tillsammans med folkpartiet och också centerpartiet. Moderaterna och socialdemokraterna har då utgjort utskottsmajoriteten.

Vi har en rad frågor att ta upp, men jag tänkte koncentrera mig på den viktigaste, nämligen den om en bibliotekslag.

Vi har år efter år motionerat om en sådan lag. Sverige brukar ju betraktas som ett utredarland. Här skall allt från skatt på blåbärsplockning till adhyrrum begrundas av statliga utredningar, parlamentariska och andra. Experter tillsätts och grundliga genomlysningar sker. Men, herr talman, det finns en sak som är direkt förbjuden att utreda, och det är just frågan om en bibliotekslag.

Det är ett faktum att grundläggande för demokratin är att varje människa har ett språk. Den som har orden och kan formulera sina tankar kan också uttrycka sina tankar och kommunicera.

Att behärska språket är vars och ens demokratiska rättighet vare sig det är svenska eller ett invandrarspråk. Det gäller yttrandefriheten.

Barn är ständigt sysselsatta med att bygga upp sitt språk. I dag dominerar vad jag skulle vilja kalla den kommersiella språkkoden, en kod som hänger

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

samman med hela vår kommersiella kultur. Utmärkande för den koden är att den använder starka effekter och förenklingar. Världen visas i fragment i stället för sammanhang, i harmoni i stället för konflikt, i idyll i stället för problematik.

Herr talman! Hoppet finns dock – i flera bemärkelser. Hoppet heter den lilla stencilskrift som ges ut av ett antal 8-10-åringar på fritidshemmen Rödmyran och Myrsloken här i Stockholm – det är barnen själva som har valt namnen. Där arbetar man glädjande nog med språket. I varje nummer som kommer ut finns en liten dikt. I det senaste fanns en dikt av en f. d. riksdagsledamot, socialdemokrat, därtill skolpolitiker och enligt min uppfattning en stor kulturmänniska. Den dikten fastnade barnen omedelbart för, och den lyder:

”Från den främste av demagogerna,
från det fagrade, som blev skrivet,
vill jag låna de ord, som skall locka
människorna åter till livet.
Jag vill väcka deras stolthet.
Jag vill se dem stanna
inför jordelivets mening
med bultande blod
och med lyftad panna.”

Så skriver Stellan Arvidson i Jordglans.

Hoppet finns alltså, men nuvarande regering gör sitt bästa för att beröva inte bara Rödmyrans och Myrslokens barn de ord som ”skall locka människorna åter till livet”. För var har de hittat sina ord? Vart går de när de vill läsa? Bortsett från skolan så är det folkbiblioteken de går till. Men ännu är de så till vida gynnade som de kan gå till ett folkbibliotek med särskild barnavdelning och med personal som väl känner vad barnen vill, nämligen Medborgarhuset på Söder. Men för första gången på 20 år stängde det biblioteket i somras.

Jag skall inte upprepa alla argument, för de är väl kända av utskottets ledamöter, men utredning efter utredning har visat att skillnaderna mellan kommunerna i vad gäller biblioteksverksamheten förstärks. Öppethållandetiderna minskar. Inte bara barnen drabbas utan också pensionärerna. Biblioteken som en social träffpunkt har försvunnit. En bokbuss susar förbi någon gång i månaden, men pensionärerna klarar inte riktigt ens att kliva på den. Möjligheterna att föra ut böcker på arbetsplatserna har minskat. Invandrarna och inte minst invandrabarnen har drabbats av minskningen.

Jag har många rapporter från kulturradet och från Författarförbundet, och jag skulle vilja rekommendera Ing-Marie Hansson att läsa dem och jämföra de få kronor det skulle kosta att satsa på biblioteken med vad som satsas på andra områden.

Behöver vi inte en fri åsikts- och opinionsbildning? Behöver vi inte en möjlighet för alla och inte bara för de besuttna att få tillgång till böcker? Detta, herr talman, är en klassfråga. Det är främst akademikerbarnen,

överklassbarnen, som har tillgång till böcker i dag. Arbetarbarnen vänder sig till folkbiblioteken.

Rädda boken, rädda biblioteken – de ropen har skallat under de senaste åren. Jag skulle vilja tillägga: Rädda kulturministern från Feldts gossar! Jan-Erik Wikström var inne på vad som i Aftonbladet har kallats för den kulturpolitiska thrillern. Jag gillar att läsa thrillers, men de slutar i regel annorlunda än den här thrillern, signerad Bengt Göransson.

Onsdagen den 2 juni 1982 var Georg Andersson mycket upprörd. Kulturen ropar efter pengar, ge den pengar, sade han till den dåvarande borgerliga regeringen. Han krävde lidelse, engagemang och värme – men vad ser vi? I dag råder iskyla.

Socialdemokraterna krävde 10 milj. kr. för kommande budgetår. Underförstått var att detta belopp skulle utgå till dess utredningarna, inte bara biblioteksutredningen utan också bokdistributionsutredningen, hade presenterat sina resultat. Det skulle ta omkring tre år, hade man räknat med. Biblioteken befann sig i en mycket prekär situation.

Vad händer? Jo, när socialdemokraterna kommer till makten försöker man snabbt dra tillbaka detta löfte. Då blev inte bara kulturarbetarna och författarna utan även kulturutskottet – Ing-Marie Hansson lyssnar uppenbarligen inte – förgrymmade. Riksdagen avvisade förslaget i december 1982. I januari 1983 är tongångarna annorlunda. Då finns alltså inte längre värmen, lidelsen och engagemanget, för då har som sagt Feldts gossar varit framme. Är inte detta litet pinsamt för socialdemokraterna?

De tio miljonerna dras in. Jag har varit i kontakt med bl. a. kulturrådet. Där förklarade man framt att också rent ekonomiskt har finansgossarna gjort en miss. Om man nu först bestämmer att det skall utgå 10 milj. kr., anställer ett antal människor och planerar för en verksamhet som man förväntar skall vara i tre år, och sedan allting plötsligt skall dras tillbaka, så kommer det att innebära att det kommer att kosta betydligt mer än de 30 milj. kr. som det ursprungligen var fråga om. Det är alltså inte bara kulturpolitiskt vansinne som kommer att drabba folkbiblioteken, det är också ett ekonomiskt vansinne.

Detta tyder på administrativ okunnighet, och det inger allvarliga farhågor för hur vår finanspolitik sköts här i landet.

Så några ord om vad som har sagts i övrigt. Till det här utskottsbetänkandet har från folkpartiet, moderaterna och vpk fogats olika bud om författarpengarna. Vpk anser att författarna skall ha kompensation för det de har förlorat under dessa år. De har fått inte bara den reallöneförsämring som alla andra lönearbetare har fått vidkännas, utan de har fått en än sämre löneutveckling.

Moderaterna har mage att spela ut ett av de få positiva förslag som vi har lyckats genomföra på detta område under de senaste åren, nämligen En bok för alla, mot författarpengarna. Jag vill erinra om att en gång i världen gick vpk ihop med de borgerliga – eller snarare tvärtom – och höjde författarsättningen. Detta välkomnades. I dag är det omöjligt på grund av att moderaterna försöker spela ut två oerhört viktiga saker mot varandra.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Låt mig till sist citera vad Ivo Andrie har skrivit på framsidan av kulturrådets skrift Statlig bibliotekspolitik. I den redovisas också all den statistik som jag har talat om. Hon skriver så här:

”Och överallt där medvetandet om behovet av bibliotek växer fram kommer man förr eller senare att utveckla det rätta användandet av deras resurser och förr eller senare kommer man att se de välgörande resultaten av detta.”

Anf. 205 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag skall först något beröra filmfrågorna.

Den omorganisation av Filminstitutet, visningsnämnden och nämnden för barn- och ungdomsfilm som genomfördes den 1 juli 1982 innebar en mer sammanhållen organisation och ett helhetsansvar för Filminstitutets styrelse, samtidigt som nämndledamöterna genom att utses direkt av regeringen har en mer självständig ställning.

I årets budgetproposition förstärks Filminstitutets bidrag för filmkulturella ändamål kraftigt, och Filminstitutet får egna medel för sin importverksamhet. Detta innebär naturligtvis avsevärt förbättrade resurser och bör kunna bredda tillgången på kvalitetsfilm.

I flera motioner har barn- och ungdomsfilmens ställning och resurser tagits upp. Det vilar naturligtvis ett stort ansvar på Filminstitutets ledning att medverka till att resurserna på detta område används på ett medvetet, pedagogiskt och kvalitetsfrämjande sätt.

Det är klart belagt att filmen är den kulturform som mer än någon annan når de bredaste ungdomsgrupperna. Den offentliga filmvisningen samspelar med publikens reaktion. I biosalongen sprids eller studsar publikens känslösvär både mellan duk och publikgrupp och mellan individerna i salongen.

Publiksiffrorna har dalat för filmen. TV och video är i dag starka konkurrenter om publiken. Om biosalongerna överlever den nuvarande krisen, kommer förmodligen publiken att återvända igen. TV och video fyller många uppgifter, men ersätter knappast filmen. Risken är dock stor för att det bara blir de större kommunerna som ger tillräckligt underlag för filmföreställningar, och då har glesbygden förlorat en av hörnpelarna i sitt nöjesliv.

Det krävs därför en medveten filmpolitik, både för att rädda och utveckla en svensk filmproduktion och för att rädda alla de små biografer som nu hotas över hela landet.

Inför den snabba medicoutvecklingen har det i olika sammanhang betonats hur viktigt det är med undervisning i mediekunskap och bildanalys, särskilt för barnen och ungdomarna.

Såväl skolor som bildningsorganisationer och föreningsliv skulle behöva engagera sig mycket mer inom detta område. Nämnden för barn- och ungdomsfilm har klart ålagts ett ansvar för granskning och informationsverk-

samhet. Denna uppgift får inte åsidosättas för det mer löpande arbetet inom nämndområdet.

Barnens Bio Kontrast-verksamheten är t. ex. ett naturligt forum för nämnden för barn- och ungdomsfilm att delta i debatten och att starta en dialog om problem och behov inom detta område. Förutom inom skolor och föreningsliv torde utbildningsbehovet vara stort för många personalgrupper, t. ex. för barnstuge-, fritidsgårds-, musei- och bibliotekspersonal.

I utskottets betänkande har vi betonat Filminstitutets ansvar också för nämndernas verksamhet. Den starka markering som i olika sammanhang gjorts i riksdagen av betydelsen av förstärkta satsningar på barn- och ungdomskultur ålägger naturligtvis Filminstitutet med dess nya organisation ett särskilt ansvar för att också opinionsbildningen för barnfilmens ställning och kvalitet kan föras genom många olika kanaler.

Så över till litteratur- och biblioteksområdet. Litteraturen och bokläsandet utgör kärnan i hela kulturpolitiken. Ända vet vi att här finns stora brister. Av den senaste ULF-undersökningen 1976 framgick att 23 % av befolkningen aldrig läser någon bok. Mot detta finns det 38 % som läser minst 21 böcker per år, dvs. att de är ganska stora konsumenter. Vid en analys av bokläsandet finner man också att det råder mycket stora skillnader mellan länen, liksom att det finns ett samband mellan välutbyggda kulturinstitutioner och ett omfattande bokläsande.

Biblioteksutlåningen ökade starkt under större delen av 1970-talet, med ca 25-30 %, ända fram till 1978. Då skedde en nedgång, och utlåningen har därefter stagnerat på ungefär 1978 års nivå.

Nu vill moderaterna ta bort stödet till vuxendelen av En bok för alla och i stället använda de pengarna till att höja biblioteksersättningen till författarna. Det har getts ut bra och billiga böcker på privata förlag. Det gav Lars Ahlmark exempel på i sitt anförande. Förmodligen utgör dessa exempel motivet till förslaget och slutsatsen att En bok för alla då inte skulle behövas.

Kanske vågar man dra slutsatsen att här har Litteraturfrämjandets initiativ varit så gott att det manat fram efterföljare, vilket naturligtvis är bra. Men är det säkert att inte de goda ansatserna försvinner om En bok för alla upphör? Det är också viktigt att de kanaler som Litteraturfrämjandet arbetar med för att föra ut böckerna i särskilt hög grad når en mindre läsbar grupp människor. Regeringen har i propositionen aviserat att överläggningar kommer att tas upp med företrädare för Stiftelsen Litteraturfrämjandet om verksamhetens framtida inriktning. Inte minst den entusiasm som nu växer fram inom läsfrämjandeprojektet i Dalarna ger värdefulla erfarenheter för hur behoven ser ut och hur metoderna kan utvecklas.

Det är positivt att regeringen därför följer upp satsningen på En bok för alla med överläggningar om den framtida inriktningen av verksamheten.

Moderaterna har aldrig engagerat sig på allvar i arbetet för att kulturen skall nå fler människor. Så fort det gäller insatser för att bredda delaktigheten ses dessa satsningar som lämpliga prutningsobjekt. Men för verklig yttrandefrihet måste det också finnas en mottagarsida. Om den utgörs av

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

enbart en smal elit hotas demokratin.

Så till frågan om folkbibliotekens inköp av litteraturstödda titlar. Problemet med det stora berget av litteraturstödda titlar som inte når bokläsarna uppmärksammades först av Författarförbundet. Som ett försök att koppla utgivningsstödet till distributionsstödet väcktes förslaget om ett särskilt anslag till biblioteken för inköp av dessa titlar. Detta socialdemokratiska förslag vann ju vid omröstningen i riksdagen, och folkbiblioteken fick 10 milj. kr., som de kan köpa rabatterade litteraturstödda titlar för. Kulturrådet har beslutat att erbjudandet skall gälla för de tre senaste årens utgivning, och det kommer att innebära en kraftig förstärkning av bibliotekens bokförsörjning. Det har tagit tid att diskutera fram riktlinjer för hur stödet skall kunna nå ut även till mindre bibliotek, ge biblioteken valmöjligheter i utbudet och dessutom vara så administrativt lätthanterligt som möjligt. Medlen kommer därför att reserveras över till nästa års budget.

Stödet delas nu upp på två perioder, och den första ansökningstiden gäller fram till oktober. Härigenom kan eventuella justeringar ur fördelningssynpunkt rättas till inför nästa ansökningsomgång. Naturligtvis hade det varit fördelaktigt om åtminstone en del av anslaget kunnat tas upp också i 1984/85 års budget. Det hade gett en kontinuitet och säkert varit av värde vid folkbiblioteksutredningens och bokutredningens arbete med att pröva avvägningen mellan olika utgivningsstöd och distributionsstöd. Det torde inte heller ha medfört särskilt stora svårigheter att kontrollera att kommunerna inte minskar bokinköpsanslaget, vilket ju är en förutsättning för att stödet skall få avsedd effekt. Ett bibehållet resursutrymme för utredningarna hade förmodligen också varit till förmån för förslags- och handlingsutrymmet. Men genom att nu acceptera att anslaget inte utgår för 1984/85 förutsätter vi att motsvarande reformutrymme i stället medges för folkbiblioteksutredningen och bokutredningen, när deras förslag presenteras. Då kan de mera förutsättningslöst presentera ett förslag om hur dessa problem skall kunna åtgärdas.

Genom den eftersläpning som kulturrådets arbete med riktlinjerna har åstadkommit blir dock inte glappet så stort som från början befarades. Något ligger det väl också i tanken att inte utöva press på kommunerna i budgetmanglingen genom att villkora bokanslagets storlek för köp av rabatterade böcker. Å andra sidan är det ju inte främmande för statsmakterna att ställa motkrav i statsbidragssystemet. Mer principiellt vägande är det kanske att staten i rådande budgetläge inte binder upp sig för ett område som hittills varit ett klart kommunalt kompetensområde. En engångssatsning för att använda bokberget i stället för att köra det på soptippen var samhällsekonomiskt väl försvarbart. Jan-Erik Wikström hade svårt att förstå det då – liksom övriga borgerliga ledamöter – men sedan har ju vinden vänt, och nu är Jan-Erik Wikströms tidigare argument "väck med pusta", som norrmannen säger. Den här gången stöder båda mittenpartierna i opposition ett förslag som de i majoritet avvisat med hänsyn till budgetläget. Från utskottsmajoritetens sida tvingas vi i rådande budgetläge acceptera förslaget

i budgetpropositionen och förutsätter att de arbetande utredningarna på området kommer att lägga förslag som löser de så uppenbara problemen.

I årets budgetproposition föreslås statens kulturråd övergångsvis få använda medel ur sakanslaget för att bekosta beredningen av litteraturstödet. Så sker ju också innevarande år. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Inför kommande budgetår är det en förhoppning att sakanslaget skall kunna frikopplas från administrationskostnaderna så att det klart framgår hur mycket som verkligen går till avsett ändamål.

Slutligen vill jag betona utskottets skrivning angående talboks- och punktskriftsbiblioteket. Det är angeläget att produktionen av talböcker och punktskriftsböcker inte skärs ner. Det nuvarande avtalet med producenterna löper ut den 1 juli 1983. Därför kan det enligt utskottets mening finnas anledning för regeringen att senare ta upp frågan om att tillföra talboks- och punktskriftsbiblioteket ytterligare resurser. Utskottet anser att i den mån ytterligare resurser kan komma att behövas, bör i första hand en eventuell reservation under anslagsposten som avser kompensation för kostnader till följd av kassettskatt kunna tas i anspråk.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Anf. 206 LARS AHLMARK (m) replik:

Herr talman! Det var verkligen inte mycket substans i det Ing-Marie Hansson sade angående det moderata förslaget att flytta drygt 3 milj. kr. från En bok för alla till författarfonden som en förstärkning av bibliotekersättningen. Hon sade ingenting alls om de positiva effekter som de här pengarna skulle få om man på det sättet i praktiken kan höja bibliotekersättningen med ca 3 öre.

Då det gällde En bok för alla var det en allmän förhoppning om att de låga priserna på de böckerna kanske bidragit till att också andra böcker utges och säljs till ett ganska lågt pris. Det är glädjande med denna bekännelse från Ing-Marie Hansson till marknadsmekanismerna och den fria konkurrensens fördelar. Men fri konkurrens har vi på detta område även utan den här speciella utgivning. Man skulle f. ö. inte behöva upphöra med utgivningen av En bok för alla vuxna om man tog ut det rätta priset – om jag får uttrycka det på det sättet – vilket alltså skulle betyda mindre än 10 kr. högre pris.

Tror verkligen Ing-Marie Hansson att den som vill läsa Mota Olle i grind av Olle Hedberg är beredd att köpa boken när den kostar 9:75, dvs. hälften av vad en biobiljett kostar i dagens läge, men avstår från att köpa boken om den kostar 7–10 kr. mer, dvs. något mindre än vad en biobiljett kostar på många håll i landet?

Anf. 207 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson hade litet svårt att bestämma sig för vilket argument hon skulle använda när det gäller socialdemokraternas omsvängning i fråga om dessa 10 miljoner till biblioteken. Det är riktigt att – det erkände jag ju – socialdemokraterna vann över den dåvarande

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

regeringen. Jag tycker att det var bra för litteraturens och bibliotekens skull, men det kan inte finnas anledning att kritisera oss för att vi respekterar riksdagens beslut. I stället för att konstruera med argumenten tycker jag att Ing-Marie Hansson skulle säga att i den här rondan vann finansministern över kulturministern på knockout. Märkvärdigare är det inte.

Anf. 208 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att den huvudfråga som jag tog upp och som under många år drivits främst av kulturarbetarna i landet inte fick någon kommentar från Ing-Marie Hansson, nämligen frågan om bibliotekslag. Här har vi ett förslag till en bibliotekslag som garanterar någorlunda jämn standard, som bl. a. i våra grannländer. Det kan vara på gott och ont ibland, men det ser till att barn, pensionärer och de som bor i glesbygden – alltså alla de som omfattas av decentraliseringsmålet inom kulturpolitiken – nås.

Som sagt: I Sverige är det förbjudet att över huvud taget beröra frågan om bibliotekslag i utredningar. Det är ju mycket märkligt, när man kan utreda så vansinnigt många konstigheter som man enligt min mening gör med tanke på de kostnader som det skulle innebära att införa en bibliotekslag.

Jag efterlyser ett svar på min fråga. Varför kan vi inte införa en bibliotekslag? Varför kan inte biblioteksutredningen ens få ta upp frågan om bibliotekslag? Man tillsätter en utredning som skall studera hela området, men den kanske väsentligaste frågan får utredningen inte beröra.

Jag blev inte riktigt klok på vad Ing-Marie Hansson sade om de här tio miljonerna. Hon sade att det är bra med kontinuitet. Man har beviljat ett tiomiljonersstöd, därför att biblioteken var så dåligt försedda osv. Samtidigt sade Ing-Marie Hansson att folkbiblioteken skulle få de här pengarna någon gång i framtiden. Det vet vi inte ett dugg om nu. Det ekonomiska läget kommer säkert att användas som argument även i framtiden. Vad jag hävdar är att det här kostar mer än det smakar för socialdemokraterna. Hur kan man så snabbt, från december till januari, svänga på foten och sätta sig på samma stol som moderaterna? Biblioteksersättningen behöver höjas med mer än vad moderaterna föreslår.

Anf. 209 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga till Lars Ahlmark att det man också när det gäller Litteraturfrämjandets En bok för alla måste beakta är kopplingen till medlemsorganisationerna och de kanaler och distributionsvägar som En bok för alla använder. Jag berörde också att En bok för alla förmodligen når en bredare publik och en annan läsekrets. Den läsovana kundkretsen är mer priskänslig än den som redan är läsintresserad, och därför har det betydelse. Jag tror att det är viktigt att man i de överläggningar som regeringen avser att ta upp diskuterar hur den här verksamheten bäst skall kunna ge ett bra utfall även i fortsättningen.

Det kan hända att det var så när Jan-Erik Wikström var kulturminister att det handlade om knockouts mellan departementen, men vi arbetar faktiskt inte på det sättet inom vårt parti. Vi slår inte knockout på varandra, utan vi

arbetar som ett parti i regeringsställning med ett helhetsansvar och ett helhetsprogram. När det gäller den här frågan skulle jag också naturligtvis gärna ha velat se att de här pengarna hade funnits så att vi hade kunnat fortsätta den satsningen. Men står det här utrymmet till förfogande när biblioteksutredningen och bokutredningen lägger fram sina förslag, tror jag att man inom ett sådant utrymme gemensamt kan hitta bättre lösningar än detta som var tänkt som en temporär åtgärd i avvaktan på att utredningarna skulle läggas fram.

Även till Eva Hjelmström vill jag säga några saker. För det första är kulturministern inte närvarande, vilket Eva Hjelmström åberopade, därför att han har förhinder i kväll. Han har varit här flera gånger och väntat att det här ärendet skulle komma upp. Men kammarens arbetstider har gjort att det inte har varit möjligt.

För det andra sade Eva Hjelmström att jag inte lyssnade på hennes inlägg. Det gjorde jag. Men Eva Hjelmströms inlägg i kammaren saknar kanske den variation som gör att man alltid uppfattar gränserna. Men en sak vill jag kommentera. Eva Hjelmström sade att nuvarande regering gör sitt bästa för att beröva barnen orden. Det måste jag säga, Eva Hjelmström, är ett sådant klart övertramp vad gäller respekten för varandra i den här debatten att det uttalandet kanske borde korrigeras litet grand.

När det slutligen gäller bibliotekslagen fördes en ganska ingående debatt om den i samband med att kammaren behandlade betänkandet om allmänna kulturändamål.

Anf. 210 LARS AHLMARK (m) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson sade att En bok för alla förmodligen når en annan läsekrets än annan litteratur gör. Hennes val av ordet förmodligen tror jag var mycket klokt. Låt mig återge några rader ur en rapport från kulturrådet: Resultatet av utvärderingen av En bok för alla för vuxna visar att andelen läsare är störst, 18 %, bland elitgruppen, dvs. de som köper och läser många böcker. Inom den grupp som till vardags enbart läser populärpockets är andelen läsare 4 %. Inom den grupp som varken besöker bibliotek, bokhandel eller har läst någon populärpocket under det senaste året – de s. k. icke-läsarna – är andelen läsare 1 %.

Det är alltså i praktiken så att det är de som köper och läser många böcker, också dyrare böcker, som i första hand köper En bok för alla. Naturligtvis skall vi satsa på att sprida läsandet så mycket som möjligt, men jag tror ärligt sagt inte att man kommer särskilt långt med att föra den här speciella prispolitiken på en viss typ av böcker. Andra medel måste till. Och de här pengarna, menar vi, skulle bättre behövas i författarfonden som en förstärkning av bibliotekssättningen.

Anf. 211 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson gör klart att det är värre än jag trodde. De socialdemokratiska kulturpolitikerna har alltså inte ens bjudit en fight mot finansministern – och det är självklart att den som svarar för

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

kulturfrågorna har en litet annan utgångspunkt när det gäller budgetarbetet än den vars uppgift är att hålla tillbaka alla krav.

Jag vill ändå hoppas, vid alla goda makter, att Ing-Marie Hansson funderar ett ögonblick över det hon sade. Det kan väl inte vara så att ni lägger er platt till marken och inte ens för någon diskussion om kulturbudgeten!

Sedan skulle jag vilja fråga Ing-Marie Hansson, med tanke på alla kulturarbetare, bibliotekarier och författare som står och undrar: Vad är det som säger att det löfte som nu högtidligen avges av Ing-Marie Hansson skall hållas, när så många andra löften har svikits?

Anf. 212 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson säger att hon har svårt att uppfatta variationerna och nyanserna i mina inlägg. Men jag uppfattar förvisso variationerna i socialdemokraternas inlägg.

Vad jag minns höll en socialdemokrat förra året ett brandtal här i riksdagen för en bibliotekslag.

Sedan har jag här framför mig ett brandtal av Georg Andersson för de 10 miljoner som skulle behövas i extrastöd till folkbiblioteken till dess bokutredningen och biblioteksutredningen hade lagt fram sina förslag. Han sade också att de anslagen måste ses som säkra pengar.

Jag upprepar min fråga: Vad har vi för garantier för att de här pengarna över huvud taget kommer bokutredningen och biblioteksutredningen till godo? Inga som helst!

Att döma av den politik som hittills har förts kommer socialdemokraterna snarare att åberopa den ekonomiskt besvärliga situationen och därmed icke ge de här utredningarna några pengar – vilket f. ö. ingår i direktiven – och något att arbeta med.

Herr talman! Låt mig till sist, eftersom jag inte får replikera på moderaterna, läsa upp något av vad som anförts och där också Ing-Marie Hansson står som medförfattare – eller åtminstone har varit med om att skriva under: Flera utredningar som behandlar barns miljö, fritid och kulturvillkor har presenterats under senare år. Merparten av dem tar i olika sammanhang upp folkbibliotekens roll. Beträffande litteraturen i skolan skriver utredarna: I förskolans pedagogik har boken sin givna plats. Bokens betydelse redan under barnens tidigaste år för form-, färg- och bildförståelse, ord- och begreppsuppfattning osv. skulle mångdubblas genom att man ger folkbiblioteken pengar.

Ing-Marie Hansson har svårt att klara sig här. Hon känner sig uppenbarligen pinsamt berörd av att ha svängt från december till januari, och hon känner sig uppenbarligen litet besvärad av att Bengt Göransson tydligen har blivit överkörd. Och det är jag den första att beklaga. Jag tror nämligen också att Ing-Marie Hansson liksom alla vi andra – utom möjligen moderaterna i kulturutskottet – har ett intresse av att ge folkbiblioteken pengar.

Anf. 213 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Det senaste håller jag med om. Visst har vi intresse av att ge folkbiblioteken pengar, och vi gör det i den utsträckning vi har möjlighet till.

Jag tycker också att det hade varit bra – och det sade jag i mitt inlägg – om vi hade kunnat fortsätta och följa upp den här satsningen, men det har inte varit möjligt i rådande budgetläge. Det har varit nödvändigt att ligga lågt i det här fallet, och vi har möjlighet att under detta år utvärdera de förslag som har lagts fram.

Vi kommer att få utredningarnas förslag, som grundar sig på en helhetsgenomlysning. Med det underlaget torde vi kunna åtgärda de här problemen – kanske inom samma konstnadsram men förhoppningsvis med en ökad satsning och därmed också en större effekt och ett ökat bokläsande.

Anf. 214 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är litet svårt att gå över från det besvärliga budgetläget till ett försvar för poesin, men jag skall göra försöket.

Inledningsvis vill jag uttala förhoppningen att riksdagens ledamöter haft en angenäm pingst. För egen del satte jag potatis och läste poesi. Den förra sysselsättningen skall jag inte uttala mig om – här i riksdagen finns ju många experter på denna lika nödvändiga som spännande konst. Den senare verksamheten hade ett dubbelt syfte: dels det som alltid motiverar läsning av poesi, dels att finna argument för att försvara motion 931.

I motionen yrkar jag att ett belopp av 2 milj. kr. under anslagsposten Utgivningsstöd skall anvisas för utgivning av lyrik. Kulturutskottet anser det viktigt att lyrikutgivningen erhåller stöd, men vill inte ha en särskild anslagspost för detta ändamål. Den motivering utskottet anför är att det statliga stödet enligt dess mening bör vara neutralt i förhållande till olika genrer inom skönlitteraturen. Behovet av stöd till lyriken bör enligt utskottet vägas in vid bedömningen av anslaget i dess helhet.

Utskottet förefaller mig inte helt logiskt i sitt ställningstagande. Om, som utskottet skriver, det finns svårigheter för lyrikutgivningen och det därför är viktigt att denna erhåller stöd, men detta skall ske genom en ökning av anslaget i dess helhet, borde ju utskottet vara anhängare av en sådan ökning. Men se det är man inte. Motiveringen för avslag på min motion förefaller därför påhittad.

Nu finns det emellertid mycket starka skäl för att den linje jag föreslagit, alltså ett särskilt stöd till lyrikutgivningen, borde följas. Utgivningen av lyrik här i landet möter verkligheten, som kulturutskottet medger, svårigheter – och jag vill kvalificera omdömet, betydande svårigheter. Upplagorna på lyrikböcker är förhållandevis små och antalet försålda volymer ännu mindre. Enligt tillgänglig statistik uppgick det de senaste åren till i genomsnitt 1 200 exemplar per nyutgiven titel av svensk lyrik och dramatik. Genomsnittet påverkas av ett litet antal stora upplagor. För de flesta titlar ligger alltså den försålda upplagan väsentligt lägre. Ersättningen till författarna blir under

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

dess förhållanden minimal. Ett särskilt stöd till lyriken är alltså motiverat enbart av denna litteraturarts svårigheter. Talet om neutralitet tycker jag här inte kan vara avgörande. Litteraturstödet är ju inte neutralt i förhållande till god och dålig litteratur.

Vilka skäl finns då i övrigt för ett särskilt stöd till lyriken? Varför är poesin viktig? Vilka särskilda funktioner har den som skiljer den från prosan? På vilka områden ligger dess överlägsenhet?

I och för sig borde samma upplevelser, tankar och känslor kunna uttryckas i prosa som i poesi. Varför väljer då många författare poesin som uttrycksform? Jag kan finna två skäl som hänger samman. Poesin ställer större krav på språkets exakthet och kräver därför en större språklig rikedom. Dess bundna form, som präglar även den fria versen, ger samtidigt en musikalitet som både är uttrycksfull och har en stark genomslagskraft i våra minnesfunktioner. Det är svårt att minnas långa prosastycken, men dikter man läst eller hört sätter sig ofta fast för livet.

Poesins säregna natur är alltså betydelsefull både för författaren och för hans läsare. Det finns tankar och sammanhang som författaren språkligt kan uttrycka endast genom poesin. Och det finns upplevelser som först poesin gör märkbara och medvetna för oss.

Det senare förhållandet tycker jag uttrycks fint i ett avsnitt i Peter Weiss triologi *Motståndets estetik*. Det handlar om tre arbetargrabbar som mödosamt arbetar sig fram till förståelse av Dantes Gudomliga komedi: "Medan vi på det viset från ytskiktets språkliga inexaktheter -- gjorde framstötningar till de inre sammanhangen, till en glöd som aldrig mattades, märkte vi hur upplevelser som vi tidigare inte vetat om väcktes till liv inom oss, upplevelser som hade varit förberedda inom oss men först genom poesin började verka."

Poesin är alltså viktig för att vi inte skall bli intellektuellt och känslomässigt fattiga. Poesin är viktig i den medvetna kamp som måste föras för att bevara och utveckla det svenska språket och den svenska litteraturen.

Vad är det då för särskilt med det svenska språket, och varför bör vi eftersträva att göra det så uttrycksfullt som möjligt? Och i vilket förhållande står litteraturen till språket? I och för sig kan goda och visa tankar uttryckas också på exempelvis det engelska språket, ibland även med en viss fördel, eftersom detta språk är mycket rikare än det svenska. Men det historiska faktum vi har att utgå ifrån är den svenska nationen, för vars bildande och upprätthållande det gemensamma språket är en viktig förutsättning. Vår träning till tänkande och språkligt uttryck har väsentligen skett på det svenska språket. Vi har ett viktigt och värdefullt kulturarv att bevara och vidareutveckla. I nationernas orkester är det vi som svarar för den svenska stämman. Ingen annan åtar sig den uppgiften eller är bättre skickad att göra det.

Det svenska språket och dess rikedom är hotade av många tendenser i dagens värld. Vi drabbas av en kommersialisering som över huvud taget hotar kulturen. Vi har en mäktig fiende i de stora transnationella koncernerna, som för att främja sin marknadsföring och sina profitintressen

söker stöpa människor i alla länder i samma form. Vi har ett ointresse hos vissa delar av statsmakterna för de kulturella frågorna, som tar sig uttryck i att man med hänvisning till budgetläget avvisar rimliga förslag till förbättringar samtidigt som man godtar en miljardrullning på andra områden.

Det är inget uttryck för någon inskränkt nationalism att försvara det svenska språket och den svenska kulturen mot dessa tendenser. Internationa-
lism skall inte innebära förflackning och likriktning utan ökad kulturell rikedom för alla genom ömsesidigt utbyte. Även ur demokratiens och yttrandefrihetens synpunkt är värdet av det svenska språket och den svenska litteraturen betydelsefullt, ja grundläggande.

Betydelsen av litteraturens utveckling för försvaret och berikandet av språkskatten kan inte nog betonas. Författarna är språkets nyskapare, dess djärva spanare som ständigt är i rörelse för att utforska nya områden och bygga nya världar. Inte minst gäller detta poeterna. Litteraturen är samtidigt en viktig förmedlare mellan generationerna och mellan människorna i dagens samhälle. Den förmedlar på ett skapande sätt erfarenheter av en rikedom, som vi annars under ett människoliv inte har möjlighet att tillägna oss. Det skrivna språket och boken blir alltmer outhärliga som vapen för både försvar och anfall i en tid när det svenska språket hotas av snöpnig på dataskärmar och i hemterminaler.

Herr talman! Det är i denna kamp som den svenska poesin har en betydelsefull roll att spela, ej lik någon annan, men – som kulturutskottet noterat – genomförd under svårighet.

Jag vill i den här debatten speciellt yrka bifall till reservation 3 av Eva Hjelmström om ett särskilt utgivningsstöd till lyrik.

Anf. 215 BARBRO NILSSON i Örnsköldsvik (s):

Herr talman! Många föräldrar och barn- och ungdomsarbetare har diskuterat mediefrågor under den gångna vintern. Och de har mer och mer kommit till insikt om att något radikalt måste göras på bildmediefronten. Det är inte tillfyllest att videouthyrarna har krav på sig att inte hyra ut olämpliga filmer. Det måste i stället till en produktion och marknadsföring av filmer och övriga bildmedia av bra kvalitet.

Det var de bakomliggande motiven, när jag och mina partikamrater på länsbänken under årets allmänna motionstid skrev motionen 1982/83:679. Vi vet att film är en konstform med många möjligheter till information och upplevelser. Därför är det också så väsentligt att just barn och ungdomar, som är lätta att påverka och ofta är i stort behov av information och upplevelser, får tillgång till goda filmprodukter. Det belyste Ing-Marie Hansson på ett utmärkt sätt i sitt anförande.

Jag har tagit del av förra riksmötets debatt om filmfrågor. Hur många gånger uttrycket "kvalitetsfilm" förekom kan jag inte ange, men det var åtskilliga. Då antogs också ett film- och videoavtal, som är intressant i flera delar. Bl. a. sägs i 1 § – ändamålsparagrafen – att en uppgift för Stiftelsen Svenska filminstitutet skall vara att främja spridning och visning av värdefull film.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Enligt 32 § p. D skall vissa medel användas för att främja spridning och visning av värdefull film, däribland värdefull film för barn och ungdom. Syftet är att medlen skall användas för bl. a. import och spridning *och andra åtgärder som syftar till att väcka intresse för kvalitetsfilm.*

Det är också värt att uppmärksamma att en departementspromemoria (Ds U 1979:5) med titeln Den svenska filmpolitiken hade varit ute på bred remiss innan detta avtal behandlades i riksdagen. Och i remissyttrandena över Film för barn och ungdom har remissinstanserna över lag poängterat betydelsen av att barn och ungdom får tillgång till bra film.

Det framgår av kulturutskottets betänkande 1981/82:30 att nämnden för barn- och ungdomsfilm skall ha hand om frågor som rör spridning och visning av värdefull film för barn och ungdom.

Herr talman! Jag måste få uttala mina stora förväntningar inför nämndens arbete. Ett år har dock inte gett något synbart resultat. I det betänkande som vi nu behandlar säger kulturutskottet att det på grund av den korta tid som gått sedan avtalet kom till är för tidigt att dra några säkra slutsatser om effekterna av detta. Utskottet avstår från att förorda mera långtgående regler om användningen av de medel som anvisas under anslaget för filmändamål. Detta anser jag mig tvungen att i dag acceptera. Jag yrkar därmed också bifall till kulturutskottets hemställan.

Uppmärksamheten när det gäller filmutbudet till barn och ungdom har varit särskilt stor denna vinter. Att videocoutherarna i vissa fall brustit i sitt ansvar har gett utslag i skilda tingsrätter i landet. Men uthyrningen fortsätter i om möjligt större omfattning. Därför är det inte längre en from önskan utan ett starkt krav att det skall finnas ett annat filmutbud att tillgå.

Om den nuvarande utvecklingen på medieområdet får fortsätta, kan vi redan nu förutsäga att den kommer att förorsaka stora skador i vår psykiska miljö. Det är fråga om mental miljöförstöring. Vi har sedan 1960-talet aktiva miljörelser för den fysiska miljön. Vi behöver också miljörelser för den kulturella miljön. Det är brådskande att möta den ohämmade exploatering som man på t. ex. bildmedieområdet nu är utsatt för på grund av mycket starka kommersiella krafter. Effekterna – på människor och samhälle – kanske inte märks förrän om 10–15 år. Det är framför allt barnen som drabbas. Därför är det angeläget med stödet för spridning och visning av värdefull film. Insatser för barn och ungdom har särskilt stor betydelse inom alla delar av filmpolitiken.

Anf. 216 KARL BOO (c):

Herr talman! I detta skede av debatten tänkte jag endast kommentera en reservation, men Carl-Henrik Hermansson började sitt anförande med en redovisning av vad han upplevt under pingsten, och det gjorde att jag frågade mig om han höll på med så väsensskilda saker som att sätta potatis och läsa poesi. Det går kanske att göra lyrik också kring potatisen, och med den korta tid jag hade till mitt förfogande kan det då låta på följande sätt:

Potatis är en knöl
som barnen äta bör

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

för att bli stora och starka
men kanske inte alltför karska

Jag tycker att det kan vara värt att fundera litet på om man inte borde göra lyriken till någonting i vår vardag. Efter vad jag kan förstå är det också ett ökande intresse för lyriken och för vad den kan ge människorna i de situationer då de kan behöva något av lyftning.

Jag vill därefter övergå till att kommentera reservation nr 6 som gäller läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom. De insatser som har gjorts på det området har givit mycket goda resultat. Ungdoms- och barnorganisationerna fortsätter med den verksamheten, och man kan erfara att de ambitioner som finns gör att de medel som ställs till förfogande inte räcker till. Därför föreslår vi i reservation nr 6 en 50-procentig förstärkning av de medel som utgår för detta ändamål, alltså en höjning till 600 000 kr. Det är oerhört viktigt att vi på det sättet stimulerar barn och ungdom att närma sig vår litteratur och att göra det på ett sätt som berikar deras framtid.

Jag vill till sist göra en kommentar till reservation nr 11. Den har diskuterats ganska ingående tidigare under överläggningen, och jag vill kortfattat anknyta till det som Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström sade. Det måste efter vad jag förstår vara oerhört jobbigt för socialdemokraterna att så förändra sin argumentation och sitt engagemang när det gäller de 10 miljonerna i stöd till biblioteksverksamheten som de har gjort under sina månader i regeringen. Det kunde vara av stort intresse att läsa upp något av de engagerade anföranden för dessa 10 miljoner som hölls förra året av företrädare för socialdemokratin, men jag skall inte göra detta i denna sena timme.

Herr talman! Jag vill sluta mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna nr 6, 10, 11 och 13.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kulturutskottets betänkande 25

Punkt 1

Mom. 1 (medelsanvisningen till Stöd till idrotten)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 17 för reservation 1 av Eva Hjelmström.

Mom. 2 (det statliga stödet till främjandeorganisationerna)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 84 för reservation 2 av Tore Nilsson m. fl.

Mom. 3 (idrottspolitikens inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 17 för reservation 3 av Eva Hjelmström.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Mom. 5 (statsbidrag till IK Omega)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1861 av Hans Nyhage, bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 2 (bidrag till Svenska turistföreningens fjällanläggningar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 4 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3

Mom. 2 (finansiering av Sveriges turistråd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 5 av Tore Nilsson m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 4 (sammansättningen av Sveriges turistråds styrelse)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 6 av Tore Nilsson m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 6 a (åtgärder för att främja turism i Sverige)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 7 av Tore Nilsson m. fl., bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 26

Punkt 1

Mom. 1 och 2 (avveckling av statens ungdomsråd samt medelsanvisningen till statens ungdomsråd)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 77 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 3 (viss försöksverksamhet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 50 för reservation 2 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Mom. 5 (ett internationellt ungdomsläger)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 17 för reservation 3 av Eva Hjelmström.

Punkt 2

Mom. 3 (bidrag till nya organisationer)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 17 för reservation 4 av Eva Hjelmström. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 30

Punkt 2

Mom. 5 (tilläggsdirektiv till massmediekommittén)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 1 av Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Punkt 3 (Stöd till kulturtidskrifter)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 2 av Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (en särskild anslagspost för utgivningsstöd till lyrik)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 18 för reservation 3 av Eva Hjelmström.

Mom. 2 (medelsberäkningen för utgivningsstöd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 4 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Mom. 3 (En bok för alla)

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 78 för reservation 5 av Tore Nilsson m. fl.

Mom. 5 (medelsberäkningen för Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 67 för reservation 6 av Karl Boo m. fl.

Punkt 6

Mom. 1 (medelsberäkning för bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 85 för reservation 11 av Karl Boo m. fl.

Mom. 2 (medelsberäkningen för andra ändamål under anslaget än som avsågs under mom. 1)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 12 av Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

*Anslag till film,
kulturtidskrifter,
litteratur och bib-
liotek, m. m.*

Onsdagen den
25 maj 1983

Ändring i bygg-
nadslagen m. m.

Mom. 4 (utredning om en bibliotekslag)

Utskottets hemställan bifölls med 296 röster mot 17 för reservation 15 av Eva Hjelmström.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Ändring i byggnadslagen m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1982/83:32 om ändring i byggnadslagen m. m. (prop. 1982/83:167).

Anf. 217 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Regeringen föreslår i proposition 1982/83:167 förändringar av formerna för prövningen jämlikt 136 a § byggnadslagen.

Regeringen skall enligt denna bestämmelse pröva nyanläggning för industriell eller liknande verksamhet som är av betydelse för hushållningen med energi, med träfiberråvara eller med landets samlade mark- och vattentillgångar.

Denna reglering medför en mycket omständlig prövningsprocess. Om en anläggning skall prövas enligt någon av prövningsgrunderna, måste den också prövas enligt de båda andra. Detta leder till omfattande remissbehandling, och ärendet drar ut på tiden, vilket som regel är till stor nackdel för den sökande.

Från industrin har exempelvis konstaterats att prövningen enligt byggnadslag och miljöskyddslag tar så lång tid att förutsättningarna för det planerade projektet på grund av bl. a. marknadsutvecklingen hinner förändras i sådan utsträckning att sökandeföretaget, när samtliga administrativa beslut inhämtats, ej finner det lönt att realisera projektet.

Nuvarande regering har i betydande mån skärpt prövningstillämpningen vad gäller anläggningar för produktion av träfiberbränsle och eldningsanläggningar. Tidigare gräns, 25 000 m³ fast mått, har sänkts till 10 000 m³. Regeringen vill nu kodifiera sin nya, lägre gräns.

Som skäl för en prövning vid nyetablering av vissa av dessa anläggningar anför att det är angeläget att utvecklingen vad avser eldningsanläggningar inte allvarligt försvårar skogsindustrins möjligheter att erhålla träfiberråvaror.

Erfarenheten visar att detta mål inte har nåtts. Den tidsödande handläggningen och ett stort antal småärenden gör hela förfarandet ohanterligt. Det är dessutom i det närmaste omöjligt att inom ramen för gällande prövningsförfarande åstadkomma en för skogsnäringen och samhället tillfredsställande samlad bedömning. Prövningen har visat sig vara ett riktigt dåligt instrument för att positivt påverka skogsindustrins utveckling. Risken att prövningen hämmar initiativ och strukturförändringar är uppenbar. Det är

därför särskilt anmärkningsvärt att regeringen ytterligare vill skärpa bestämmelserna.

Lagen konserverar nuvarande industristruktur. Modernisering hämmas. Det är svårt för nya intressenter att etablera sig. Lagen kan därmed få monopoliserande effekter.

För skogsbrukets del försvåras avsättningen av nya virkessortiment för exempelvis skogsenergi. Detta ger negativa effekter för skogsbrukets redan ansträngda lönsamhet och minskar dessutom möjligheterna att utföra både för skogsproduktionen och allmänheten viktiga skogsvårdsåtgärder. Sist men inte minst motverkas samhällets energipolitiska ambitioner, dvs. att med kraft arbeta för en ökad användning av inhemska bränslen.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som vi moderater vill ifrågasätta behovet av att bibehålla nuvarande prövning. När det gäller den ursprungliga prövningsgrunden – hushållningen med mark och vatten – finns anledning att bibehålla någon form av prövning. Det lämpligaste torde dock vara att överföra prövningen till miljöskyddslagstiftningen.

I samband med att man överväger detta bör också övervägas om prövningen med avseende på hushållningen med energi och med träfiberråvara över huvud taget bör bestå. Regeringen vill, som jag tidigare framhållit, skärpa prövningen vad gäller träfiberråvara. Eftersom vi moderater vill ha en översyn av hela prövningssystemet, kan vi självfallet inte acceptera regeringens förslag.

Våra förslag avstyrks av utskottet. När det gäller prövningsgränsen för träfiberråvara sker detta utan varje antydning till motivering, och när det gäller översyn av hela 136 a § med hänvisning till att arbetet pågår med ny plan- och bygglag. Därmed föreslår utskottet att motionen skall anses tillgodosedd. Svagare motivering får man leta efter. Det är ju dessutom så, att just därför att plan- och bygglagarbetet pågår är det extra angeläget att riksdagen framhåller för regeringen att en förenkling av 136 a § bör ske och hur det kan ske.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna, som är fogade vid civilutskottets betänkande 1982/83:32.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 218 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Energiminister Birgitta Dahl har upprepade gånger försäkrat att den socialdemokratiska regeringen är fast besluten att förverkliga riksdagens energipolitiska beslut efter folkomröstningen att avveckla kärnkraften. Hon har kraftfullt uppmanat industrin att nu inrikta sig på framtidens energisystem och inte spekulera i nya reaktortyper.

I en interpellationsdebatt med Pär Granstedt den 16 maj i år sade hon: ”— — — det är oerhört viktigt att vi — — — skyndar på utvecklingen när det gäller inhemska bränslen och andra alternativ till kärnkraft och olja; att vi får ett grepp över det elutnyttjande för uppvärmning som vi har så att vi inte

Nr 155

**Onsdagen den
25 maj 1983**

Ändring i byggnadslagen m. m.

Onsdagen den
25 maj 1983

Ändring i byggnadslagen m. m.

långsiktigt binder oss för kärnkraft eller för högt elberoende ---"

Jag är uppriktigt glad över dessa entydiga besked från den inom regeringen som har ansvar för energipolitiken. Men det är något som inte stämmer. I dag skall vi på förslag av civilutskottets majoritet och efter en proposition från regeringen fatta ett beslut som allvarligt försvårar införandet av skogsbränsle. För några veckor sedan beslöt riksdagens majoritet att luckra upp elvärmeförbudet, så att det nästan mister all sin återhållande kraft. Birgitta Dahl säger också i interpellationsdebatten att socialdemokraterna inte gjort någon omvärdering när det gäller kärnkraftens säkerhetsfrågor. Orsaken till att man gått med på en avveckling beror på ett "hänsynstagande till människors oro och opinionen i landet".

Är det så att regeringen vill hålla opinionen lugn genom fagert tal om avveckling, samtidigt som andra avdelningar inom statsapparaten ägnar sig åt att försvåra avvecklingen? Driver regeringen ett cyniskt taktiskt spel med svenska folket? Eller är man dåligt samordnad inom regeringen, så att energibeslut som förbereds inom bostadsdepartementet motverkar industridepartementets förslag?

Genom proposition 167, som vi nu behandlar, om en utökning av 136 a § byggnadslagen tänker man krångla till det ordentligt för dem som vill gå in för inhemsk, förnybar energi.

Resultatet kan bli en tredubbel prövning när det gäller skogsbränslen! Om några skogsbrukare t. ex. tänker skaffa ett mobilt flisningsaggregat med en kapacitet på 10 000 m³ eller mer per år, måste de ha tillstånd enligt byggnadslagens 136 a § och alltså tillstånd av regeringen. Likaså om man tänker bygga en terminal för att sortera virket i olika kvaliteter, inkl. bränsleved. Vidare måste fabriker som förädlar träråvaran t. ex. till pellets, för att underlätta transport och hantering, prövas enligt 136 a § byggnadslagen. Och slutligen skall själva eldningsanläggningen, värmeverket, ha tillstånd enligt samma paragraf. Det är en helt orimlig byråkrati! Den kommer i hög grad att försvåra användningen av inhemska bränslen, som energiministern säger sig vilja skynda på.

Till råga på allt sägs det i sammanfattningen av propositionen att de ändringar som föreslås "syftar till att förenkla prövningen". Jag kan inte finna några förenklingsförslag i propositionen. Bostadsministern aviserar att han kan komma att låta t. ex. industriverket sköta prövningen i stället för regeringen. Industriverket är en instans som är utan politiskt ansvar och som visat sig helt ta parti för skogsindustrin gentemot förmodade konkurrenter om råvaran. Denna "förenkling" gör det kanske enklare för regeringen men knappast för dem som vill skynda på utvecklingen av de inhemska bränslena.

Ändå är det en konstlad motsättning mellan skogsindustrins och värmeverkens intressen som ligger bakom de här byråkratiska hindren för energiveden. Lövvedsöverskottet förväntas enligt riksskogstaxeringen bli mycket stort. Alla vet att lövträ är det bästa bränslet. Stora delar av träråvaran ligger och ruttnar. Det skulle bli billigare också för industrin att få fram sin råvara, om leverantörerna kunde få avsättning för en större del av

det som skogen ger än den del som industrin kan använda.

Värmeverk och industrier som delvis kan använda samma råvara har redan börjat samarbeta lokalt för att inte konkurrera med varandra om råvaran. Värmeverksföreningen påpekar i sitt remissvar att man bör se en del av träråvaran som en regional resurs, eftersom långa transporter fördyrar den.

Centern anser att prövningen av energianläggningar och träfiberråvara enligt 136 a § byggnadslagen bör upphöra.

När det gäller en ökning av 136 a § byggnadslagen, som verkligen skulle vara motiverad utifrån riksdagens beslut om avveckling av kärnkraften, då vill inte socialdemokraterna vara med. Centern har föreslagit att samtliga led i uranhanteringen bör tas in som tillståndspliktiga enligt 136 a §. Det är särskilt viktigt att kommunerna får möjlighet att på ett så tidigt stadium som möjligt pröva om de vill tillåta en miljöstörande verksamhet inom sitt område. Det gäller t. ex. undersökningskoncession för uranfyndigheter, som nu får lämnas utan att det kommunala vetot gäller. Det rör provborrning för förvaringsplatser för det högaktiva avfallet. Centern och vänsterpartiet kommunisterna har reserverat sig för detta.

Moderaterna antyder att man vill avskaffa det kommunala vetot helt och hållet. Centern anser att det är av mycket stort värde att de människor som direkt kommer att beröras av en miljöstörande verksamhet har rätt att säga ifrån. Det kommunala vetot är en omistlig rättighet som vi kommer att slåss för. Vi ansluter oss alltså inte till moderaternas förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 5.

Anf. 219 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Som så många gånger tidigare då vi behandlat och diskuterat frågan om ändringar i byggnadslagen stöter vi åter igen på frågan om en ny plan- och bygglag. Som så ofta förr under tio års tid hänvisas olika förslag och problem till pågående arbete med en ny plan- och bygglag. Denna gång hänvisas i utskottsbetänkandet även till pågående arbeten med lagreglering av riktlinjer i den fysiska riksplaneringen och en översyn av 136 a § byggnadslagen då det gäller provningsgrunder och provningsskyldighetens omfattning.

Nytt i år är att nu tycks verkligen ett förslag till ny plan- och bygglag vara nära förestående, och det finns alltså större fog än tidigare för sådana hänvisningar, och det har också medverkat till att vpk avstått från att motionera i anslutning till proposition 1982/83:167.

I den proposition som ligger till grund för det betänkande som vi nu behandlar finns en del frågetecken beträffande provningsgrunder och omfattningen av viss verksamhet. Med hänsyn till den fysiska riksplaneringens riktlinjer ser vi det exempelvis från vpk:s sida som mycket tveksamt att generellt bortse från mark- och vattenhushållningsaspekter för vissa typer av anläggningar, där prövningen kanske borde gälla även utifrån hushållning med energi, mark- och vattenresurser.

Herr talman! På en punkt har vpk emellertid en reservation tillsammans

Onsdagen den
25 maj 1983

Ändring i byggnadslagen m. m.

med centern, och det gäller prövningen av uranhanteringens alla led. Det förslag till förändring och komplettering av 136 a § i byggnadslagen som föreslås i centermotionen 2405 yrkande 2 ligger i linje med vad vpk i olika sammanhang förespråkat. Dessutom står det klart att föreslagen förändring blir en klar förbättring genom att i en punkt ta in en lydelse som samlar upp samtliga led i uranhanteringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 i civilutskottets betänkande nr 32.

Anf. 220 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till regeringens proposition 167 gällande förslag till förenklad prövning enligt 136 a § byggnadslagen av verksamheter som använder träfiberråvaror.

Jag vill inledningsvis säga att bostadsministern har utarbetat förslaget i samråd med cheferna för jordbruks- och industridepartementen samt med statrådet Birgitta Dahl. Jag vill nämna detta med anledning av Birgitta Hambraeus inlägg.

Den förändring av lagstiftningen som regeringsförslaget innebär följer i princip den departementspromemoria som utarbetats av företrädare för skogsstyrelsen och statens industriverk och som avlämnades till den dåvarande regeringen år 1980.

Utredningen slog fast att det på sikt fanns betydande risker för konflikt mellan å ena sidan skogsindustrin och å den andra värmeproducenterna. Utredningens logiska slutsats är, att det mot denna bakgrund är angeläget att finna former för samhället att kontrollera och styra utvecklingen av värmeproduktion med träfiberråvaran. Utredningen föreslog också att 136 a § byggnadslagen t. v. används för sådan kontroll och styrning.

Regeringen begär riksdagens bemyndigande att vid eventuellt behov få besluta om en ytterligare delegering och förenkling av beslutsprocessen. En särskild bestämmelse bör följdriktigt tas in i 136 a § första stycket.

I avvaktan på en mera permanent lagstiftning och översyn av hela paragrafen, åvilar det byggnadsnämnden att t. v. utöva kontroll och tillsyn av lagens tillämpning. Anledningen till lagändringen är dokumenterad på många håll och är, som vi från majoritetens sida ser det, helt nödvändig. Enligt utskottets mening föreligger ett klart behov av att pröva eldningsanläggningar med avseende på hushållning med träfiberråvara. Propositionsförslaget tillstyrks av utskottet.

De nuvarande bestämmelserna är utformade så, att regeringens prövning skall ske utifrån alla de hushållningsaspekter som anges i nämnda paragraf, dvs. hushållning med energi, träfiberråvara och landets samlade mark- och vattentillgångar. I nuläget sker denna prövning även om prövningen endast avser träfiberråvaror. Om däremot ärendet är av sådan art att det skall prövas enligt miljöskyddslagen, måste koncessionsnämnden för miljöskydd höras.

Regeringens förslag är således en ändring i syfte att förenkla processen. Reglerna ändras så, att vissa verksamheter bara skall prövas där enbart

träfiberråvaror används. Besluten i dessa fall skall inte vara bindande vid miljöskyddsprövningen.

Förslaget, herr talman, syftar till en betydligt smidigare och mindre byråkratisk handläggning när det gäller prövningen av anläggningar som slukar vedråvara och träfiberbränsle till eldningsanläggningar. Motivet för regeringens proposition är självfallet att hushålla med landets samlade skogstillgångar. I princip omfattas därför all skogsindustriell verksamhet av prövningsskyldigheten, som sker i det enskilda fallet.

I propositionen görs samtidigt en precisering av eldningsanläggningarnas storlek. Regeringen föreslår att samtliga nyanläggningar som förbrukar träfiberråvara mer än 10 000 m³ fast mått per år också skall prövas av regeringen, oavsett om det är en fast alternativt mobil anläggning.

Herr talman! Förslaget i denna del innebär verkligen ingen revolution. Man kan säga att det endast är en formell fullmakt till regeringen att fortsätta med den regel som de olika regeringarna mer eller mindre tillämpat alltsedan 1979. Regeringsförslaget är ett nödvändigt komplement till den nuvarande lagen i avvaktan på en mera omfattande lagändring.

Som bekant pågår f. n. inom bostadsdepartementet ett omfattande arbete med en ny plan- och bygglag. Som ett led i detta arbete bereds samtidigt frågan om en lagreglering av riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen. I anslutning härtil sker även en prövning av en eventuell översyn av denna lagparagraf.

Den fullmakt som regeringen nu begär torde till stor del utgå från att antalet anläggningar för framställning av träfiberbränsle snabbt ökat. F. n. ligger på regerings bord inte mindre än ett trettiotal ansökningar som är aktuella.

Jag kan nämna att regeringsförslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 1983. Jag vill också nämna att regeringen självfallet skall kunna pröva ärendena även utifrån övriga prövningsgrunder i 136 a §.

Nu, herr talman, skall jag övergå till de reservationer som är fogade till civilutskottets betänkande.

Reservation nr 1 av moderaterna, med Rolf Dahlberg som första namn, andas osökt misstänklighörande av regeringens förslag. Läser man texten i första delen av reservationen, kan man förledas att tro att det här i stort sett tillfredsställer moderaterna, eftersom det trots allt tar bort en hel del av byråkratin i samband med prövningsprocessen. Men läser man reservationen mer ingående finner man andra tankegångar. Moderaterna är mycket tveksamma till om prövning över huvud taget skall ske när det gäller användning av träfiberråvaran och energin. Man aktualiserar kravet på en översyn. Därmed markeras moderaternas missnöje även på denna punkt om än med många krystade förklaringar som för de flesta är obegripliga. Jag skulle i det sammanhanget vilja fråga Knut Billings: Vad är det i den här lagen som är monopoliserande?

Reservation nr 2 av centern, och med Kjell Mattsson som första namn, har en något annorlunda vinkling. Även den berör träfiberråvaran som prövningsgrund.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

Ändring i byggnadslagen m. m.

Reservanterna menar här att provningsplikten är alltför komplicerad administrativt och att den inte fyller alla kriterier. I konsekvens därmed begär man en omarbetning av lagstiftningen. Intill dess riksdagen förelagts nytt förslag, är man från centerns sida beredd på att storleken på anläggningarna för träfiberråvaran bör ligga på en årsförbrukning av 25 000 m³, mätt i fast mått. Där kan man också samtidigt säga att centern och moderaterna har hamnat på samma poäng, nämligen 25 000 m³ i fast mått.

Herr talman! Birgitta Hambræus inlägg var från början till slut ett misstänkliggörande av lagförslaget. Jag vill påstå att hade vi haft en borgerlig regering hade troligen aldrig det här förslaget kommit på riksdagens bord. Departementspromemorian lades fram 1980. Det hände ingenting under den tid de borgerliga regeringarna hade makten, och nu vill man från centerns sida helt avstyrka förslaget. Därmed skulle man ytterligare försena genomförandet.

Jag yrkar avslag på reservationerna 2 och 3.

I reservation 4 från centerpartiet vill man mer eller mindre tumma på den kommunala kompetensen. Den kommunala självstyrelsen, som har varit tabu i andra sammanhang, är man beredd att offra när det gäller träfiberråvaran och energin. Det är så, herr talman, att enligt nuvarande rutiner skall kommunen enligt 136 a §, sjätte stycket, ha tillstyrkt ärendet om tillstånd över huvud taget skall kunna lämnas.

Sist, men inte minst, reservation nr 5 som gäller provningen av uranhanteringens alla led. Här står centerpartisterna och vpk med Tore Claeson som reservanter. Den reservationen vill, i motsats till föregående reservation, skärpa lagstiftningen, och för att ingen tveksamhet skall råda vill man att ordet uran skall finnas med i förteckningen över den typ av anläggning som berörs av den här lagparagrafen.

Utskottets majoritet är inte beredd att tillmötesgå detta krav. Dessutom kan regeringen redan nu påverka dessa anläggningar på andra sätt.

Regeringen kan nämligen redan enligt den nuvarande 136 a § byggnadslagen förbehålla sig rätten att göra en tillståndsprövning beträffande uranhanteringens alla led. Denna möjlighet har också utnyttjats när det gällt exempelvis olika anläggningar för hanteringar av uran. Om en sådan anläggning har väsentlig betydelse för hushållning med mark och vatten eller energi är regeringen nämligen skyldig att pröva den. Till detta kommer den nämnda översynen av paragrafen.

Jag yrkar således avslag på samtliga reservationer.

När det gäller Birgitta Hambræus inlägg vill jag bara säga: Självfallet kvarstår beslutet om kärnkraftens avveckling. Den frågeställningen har både Birgitta Hambræus och andra fått svar på tidigare, men hennes inlägg andades uppfattningen att förslaget skulle medföra en orimlig byråkrati. Men det innebär, herr talman, en förenkling av hela beslutsprocessen. Därmed borde moderaterna, centern och även de övriga vara relativt nöjda med lagförslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Nr 155

Ondsdagen den
25 maj 1983

Anf. 221 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Jag fick en fråga av Magnus Persson om vad det är som är monopoliserande. Jag trodde att det framgick av mitt inlägg, där jag pekade på att lagstiftningen har en konserverande inverkan på nuvarande industristruktur, att modernisering och nya initiativ hämmas, att det är svårt för nya intressenter att etablera sig. Och är det på det sättet, då finns det risk för att lagen har en monopoliserande effekt. Magnus Persson.

Sedan säger Magnus Persson att förslaget aldrig hade lagts fram om vi hade haft en borgerlig regering. Det har han alldeles rätt i! Vi hade säkert tagit intryck av bl. a. de många remissvaren. Låt mig citera ur ett, från koncessionsnämnden för miljöskydd, som skrev i sitt remissvar beträffande tillåtlighetsprövning för viss industriell verksamhet m. m., översyn av 136 a § byggnadslagen:

”Den anmärkning som framför allt kan riktas mot det nuvarande prövningssystemet är den utomordentligt långa tid som det i allmänhet tar för ett sökandeföretag att av regeringen (bostadsdepartementet) erhålla ett beslut i ett byggnadslagsärende. Och när ett sådant beslut äntligen föreligger, tillkommer i fråga om verksamhet som har väsentlig betydelse för hushållningen med landets samlade mark- och vattentillgångar koncessionsnämndens villkorsprövning av verksamheten enligt miljöskyddslagen, innan företaget kan begynna med byggnadsarbeten m. m. En byggstart förutsätter emellertid att nämndens beslut i villkorsfrågorna ej överklagats till regeringen (jordbruksdepartementet). Har så skett och besvaren avser ett eller flera villkor av väsentlig betydelse för utformningen av den planerade verksamheten kan byggstarten ytterligare försenas med påföljd att tidpunkten för idrifttagandet av verksamheten i sin tur förskjuts framåt i tiden.”

Det här visar vad jag pekade på, nämligen att prövningssystemet har fått som konsekvens att det är förlamande. Det är en verklighet som de som är involverade i processen är väl medvetna om.

Sedan vill jag slutligen konstatera att Magnus Persson inte nu heller, lika litet som i utskottet – vilket framgår av utskottsbetänkandet – hade ett enda motiv att anföra för avslag beträffande de reservationer som har avgivits av oss moderater.

Anf. 222 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Magnus Persson framför kritik beträffande reservation 5, som gäller en ovillkorlig prövningsskyldighet för uranhanteringens alla led. Jag vill påpeka för honom, att vi reserverar mycket väl vet vad regeringens redan nu kan göra. Det har vi varit med och diskuterat redan tidigare, men en sådan här förändring skulle faktiskt skapa större klarhet än vi nu har. Vi skulle få klarare och bättre regler för de olika leden i verksamheten, som klart hänger ihop men som nu kan bli föremål för olika slags prövningar.

Det är alltså en ren förbättring som vi föreslår, och jag har svårt att förstå

varför övriga partier inte kan biträda en sådan här förändring. Jag har svårt att förstå det med utgångspunkt i de diskussioner som vi i den här kammaren har fört tidigare, inte minst när det gällt frågan om energipolitiken och frågan om uranhanteringen över huvud taget. Det blir alltså inte krångligare, Magnus Persson. Det skulle innebära en rakare och bättre ordning, och vi skulle inordna samtliga de saker som har att göra med uranhanteringen under en och samma punkt då det gäller 136 a § – krångligare är det inte.

Anf. 223 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Magnus Persson säger att regeringen visst står fast vid att man skall avveckla kärnkraften. Han säger det, precis som Birgitta Dahl har gjort – det är mycket bra att det sägs. Men det blir inte riktigt trovärdigt när man försvarar alternativen. Då kan man så småningom säga att man försökte, men tyvärr gick det inte.

Man måste underlätta för att alternativen skall komma fram, om det skall bli trovärdigt att man verkligen menar att man vill avveckla kärnkraften.

Magnus Persson har sagt att förslaget innebär en förenkling. Men menar Magnus Persson att man genom det här beslutet som vi nu rekommenderas att ta verkligen skyndar på användningen av skogsbränsle, jämfört med om det inte var en 136 a §-prövning? Skyndar vi verkligen på användningen av skogsbränsle?

Anf. 224 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Knut Billing: Jag tycker att hans inlägg om att detta var monopoliserande är långsökt, därför att hans inlägg andas att de fria marknadskrafterna skulle klara detta. Den logiska slutsatsen av hans inlägg var att prövningen här var mer eller mindre onödig. Jag tycker att det var bra att vi fick ett klart besked av moderaterna, att om vi hade haft en borgerlig regering hade den inte lagt fram något förslag i den här frågan. Knut Billings inlägg är ett eko av moderaternas missnöjesstrategi och klagolåt. Det visar den frihet moderaterna är ute och talar om. Det är ingen frihet för de många människorna.

Regeringsförslaget innebär att man får en samlad bedömning av de konflikter som kan uppstå mellan å ena sidan skogsindustrin och å andra sidan värmeproducenterna.

Till Tore Claesson vill jag säga att det sker en översyn av nuvarande lagstiftning i departementet. Och om regeringen anser att man bör ta in uttrycket uranhanteringen alla led, då förutsätter vi från utskottsmajoritetens sida att detta prövas och övervägs i samband med den lagändring som förestår.

Birgitta Hambraeus säger att det här försvarar införandet av träfiberråvara som bränsle. Ja, herr talman, det måste vara någon myndighet, oavsett om det nu är regeringen, som prövar det här. Oavsett om anläggningen är fast eller om det är en som går på hjul och som man kör tillfälligt i skogen, måste det vara någon som vet hur stor del av skogsråvaran det skall vara.

Jag bor i ett skogslän, i Värmlands län, och vi börjar redan nu se vissa

konflikter i några områden i vårt län. Det förvånar mig att inte också Birgitta Hambraeus, som tillika bor i ett skogslän, har mött den här frågeställningen. Finns det inte en risk för konflikter mellan å ena sidan skogsråvaran, skogsindustrin, och å andra sidan värmeproducenterna? Jag tycker att det är ett bra förslag som regeringen har lagt fram, ett förslag som i allt väsentligt tillmötesgår regeringens strävan att få en samlad bedömning av den här delen.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

Ändring i byggnadslagen m. m.

Anf. 225 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Magnus Persson var uppenbart irriterad över att vi moderater talar om frihet och valfrihet – och jag förstår att det måste vara irriterande för en socialist.

Sedan tyckte han att vi försvarade de fria marknadskrafterna. Ja, Magnus Persson, det är rätt. Jag är alldeles övertygad om att de fria marknadskrafterna klarar detta väsentligt bättre än Magnus Persson och socialdemokraterna.

Anf. 226 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Magnus Persson säger att om regeringen vill ta in vad som föreslås i reservation 5, så förutsätter han att det kommer förslag om detta. Nu är det inte riktigt det som det handlar om, Magnus Persson, utan det handlar om vad riksdagen och riksdagsledamöterna i det här fallet vill – och har föreslagit.

När det gäller det motiv som Magnus Persson nu senast anförde måste jag säga att det förstår jag helt enkelt inte. Det har ingenting alls att göra med frågan om en översyn av byggnadslagen osv. Vad det handlar om är att sammanföra två punkter i den nuvarande lagstiftningen till en punkt och göra helt klart att man i den punkten skriver in allt som gäller uranhanteringen över huvud taget. Det är en ren förenkling – det skulle bidra till att skapa enklare och klarare regler i denna lagstiftning redan nu. Det är ju en rad förändringar då det gäller lagstiftningen som vi kommer att besluta om här om en liten stund, och till dessa förändringar som regeringen föreslår i propositionen vill vi ha detta – för klarhetens och enkelhetens skull och därför att det är mycket svårt att särskilja olika saker som har med frågan om uranhanteringen att göra. De bör återfinnas på ett ställe också i denna lagtext.

Anf. 227 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! I Dalarna anser vi inte att man i Stockholm skall bestämma hur vi skall använda vår träfiberråvara. Det har redan utbildats rådslag i Dalarna mellan olika användare, och det förekommer inga konflikter.

Dessutom har vi i dag fått en rapport från nämnden för energiproduktionsforskning, utförd på skogshögskolan i Garpenberg. Man har där visat att skogsindustrin faktiskt också tjänar på att en del av skogsråvaran används till bränsle. Det innebär nämligen att det är lättare att över huvud taget få till stånd en avverkning, som inte skulle vara lönsam om den enda möjligheten

att avyttra råvaran var att skicka den till industrin. Kan man också använda råvaran till bränsle, så blir avverkningen av, och det blir bättre lönsamhet även på avlägset belägna skogsskiften där man inte skulle avverka annars. Kombinationen – att använda allt det som skogen ger, till att såga, till att koka och till att bränna – innebär en god möjlighet för både värmeverk och skogsindustri.

Det är en konstlad konflikt som det här är fråga om. Och det är definitivt inte bättre att man här i Stockholm skall sitta och besluta – vare sig det görs hos någon myndighet eller i regeringen – vad som skall ske ute i landet. Jag anser att detta är ett dåligt förslag och att vi bör avstyrka det.

Anf. 228 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Knut Billing säger att det här skulle de fria marknadskrafterna klara bra. Jag tror inte, herr talman, att detta är en sak som de fria marknadskrafterna har klarat. Vi har här hört samma profetior som moderaterna nu förkunnar land och rike kring. Jag såg i en artikel häromdagen att Ulf Adelsohn hade räknat upp 32 olika begränsningar inom byggnadsområdet där man krävde frihet. Det var inte frihet för de enskilda boende, utan det var frihet att börja spekulera. Även här, herr talman, finns spekulationsfrågorna med i bilden. Jag tror nog att herr Billing kan känna sig lugn, när nu socialdemokraterna och regeringen ser till att det finns någon som håller i dessa frågor.

Vi har, Tore Claeson, förtroende för regeringen och dess handläggning av frågor. Det gäller även uranhanteringen. Det finns ingen anledning för riksdagen att i dag gå in och säga att det skall vara så som både centerpartiserna och vpk vill ha det.

Till sist: Birgitta Hambræus säger att det inte finns några konflikter, i varje fall inte i Kopparbergs län. Där skall olika användare hålla rådslag. Jag tror inte att dalmasarna är annorlunda än värmlänningarna. Jag vet att konflikterna börjar radas upp.

Det är inte i Stockholm, Birgitta Hambræus, som man skall sitta och säga att det skall vara så eller så. Det är endast om användningen överstiger 10 000 m³ per år i fast mått som regeringen vill ha denna prövningsinstans för att fastställa hur många anläggningar som skall finnas. Jag tror att detta kommer att gå bra och att man målar upp problemen litet för stort på väggen.

Birgitta Hambræus sade i sitt första inlägg att det här var fråga om ett cyniskt spel, som bl. a. omfattade kärnkraften. Det är inte så. Man skall inte blanda in den frågeställningen här.

Det är ett bra förslag som bostadsministern har lagt fram och som vi från utskottsmajoritetens sida i allt väsentligt har ställt oss bakom. Det kommer säkert att ge både skogsindustrin och värmeproducenterna deras andel av kakan när det gäller träfiberråvaran.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Billing anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr talman! Magnus Persson gjorde ett erkännande: förslaget bygger på gammalt material från 1980. Det kan jag i någon mån se som en ursäkt för det förslag som var framlagt. Det bygger då huvudsakligen på den konflikt som skulle finnas mellan skogsindustrin och värmeproducenterna. Debatten om dessa var ganska intensiv 1980. Även om vi redan då ansåg att det här finns mera av gemensamma intressen och vinster än konflikter, var det vid det tillfället inte i praktiken bevisat. Om socialdemokraterna hade lärt något av utvecklingen sedan 1980, skulle de i dag ha förstått hur obehövt och omotiverat detta förslag är.

I dag är problemet inte att industrin ropar att det eldas upp fiberråvara – det tror jag alla känner till. Vad industrin nu är allvarligt bekymrad över är att flisberget växer. Det är de mycket berömvärda företagare som har satsat på förädling av skogsenergi – de som tillverkar pellets och annat – som i dag har svårigheter med avsättningen. Det är där som vi nu har problem. Det är också där som vi håller på att missa en väsentlig chans till ökad sysselsättning, ökad oljeersättning och ett bättre utnyttjande av en av våra värdefullaste tillgångar, nämligen skogen.

Att i detta läge kränga till tillvaron genom att sänka gränsen från 25 000 till 10 000 m³ i fast mått är otroligt långsökt. Det framställs dessutom som en förenkling. Den enda förenkling som jag har kunnat utläsa av betänkandet och debatten är att någon annan än regeringen får löfte om att göra denna prövning. Det må vara att det kan innebära en viss förenkling, men det blir otroligt många fler ärenden. Dessutom har vi en överskottssituation, då vi på allt sätt behöver hjälpas åt för att se till att förstärka marknaden för inhemska bränslen och då ett av de väsentliga problemen är att bygga upp en infrastruktur för detta.

En annan viktig fråga, där regeringen borde ha varit angelägen om att vidta åtgärder och där man med skäl kan anklaga regeringen för en mycket sen handläggning, är frågan om kolskatt. Väsentligt för om råvaran kommer att bli kol eller inhemska bränslen är att vi verkligen betraktar kolet som en importvara och en miljökrävande sådan. Det finns icke någon rimlig anledning att tala om skillnad mellan olje- och kolberoende. Därför borde vi också i skattehänseende betrakta dessa två råvaror lika. Med en sådan åtgärd skulle vi verkligen främja användningen av de inhemska bränslena.

Det är sådana åtgärder som man i regeringen borde vidta om man på något sätt vill leva upp till det vackra talet om att man vill främja bruket av inhemska bränslen. Då skulle vi verkligen åstadkomma både investeringar och ökad sysselsättning på grundval av de värdetillgångar vi har i landet. Men det här förslaget andas enbart den typiska prioritering av centralstyrning som framför allt socialdemokratin så envist hävdar.

Magnus Persson säger: Någon myndighet måste pröva detta. Man kan liksom inte tänka tanken ut, att någonting kan fungera utan att en myndighet prövar det. När det gäller prövningsgränsen 25 000 m³ skogsråvara fast mått vill jag säga att jag är alldeles övertygad om att det finns en mängd människor ute i kommunerna och i näringslivet som kan göra de här bedömningarna

Onsdagen den
25 maj 1983

*Ändring i bygg-
nadslagen m. m.*

bättre än en myndighet. Med den överskottssituation vi har är det till ingen del motiverat att trassla till tillvaron med detta förslag.

Jag tycker det är beklagligt att vi på det här viset försvårar för en sak som vi – vilket jag ändå tror – gemensamt vill arbeta för, nämligen att åstadkomma en ökad användning av inhemska bränslen. Framför allt försvårar vi för möjligheterna att snabbt skapa den marknad för inhemska bränslen som är nödvändig, så att vi därmed kan förbättra sysselsättningen och väl ta till vara det värde som ligger i vår fina skogsråvara.

Anf. 230 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! När man lyssnar på Ivar Franzén skulle man kunna tro att varenda kubikmeter träflis som finns att tillvarata i skogen skulle vara något som regeringen skall sitta och bedöma här i Stockholm. Det är ju ändå så att förslaget gäller en gräns på 10 000 m³. Den gränsen gäller oavsett om det är fråga om en fast eller en mobil anläggning.

Jag kan också säga att regeringen så sent som i mars i år har gett statens industriverk och skogsstyrelsen i uppdrag att ytterligare fördjupa sig i problemställningen och detaljutreda effekterna på skogsindustrins virkesförsörjning och på en ökad användning av skogsråvara. I utredningsuppdraget ingår bl. a. att överväga möjligheterna till och formerna för en delegering av tillståndsprövning i fråga om verksamheter för framställning av träfiberråvara. Bakom detta ligger självfallet bedömningen att detta inte är någon lätt frågeställning. Vi skall inte göra det så lätt för oss som Ivar Franzén, när han säger att det bara är att gå vidare.

Regeringen kommer så småningom att för riksdagen lägga fram en energipolitisk proposition, där frågorna om beskattning av de olika energislagen är aktuella. Där kommer frågan om den neutrala beskattningen in, och utgångspunkten skall självfallet vara att de inhemska bränslena skall tas till vara. På den punkten råder inga som helst delade meningar.

Herr talman! Till sist: Nog måste Ivar Franzén ha läst betänkandet och proposition 167 mycket dåligt, om han inte tycker att regeringens förslag innebär en förenkling av beslutsprocessen. Det är trots allt fråga om en förenkling i syfte att undvika en alltför tidsfördröjande effekt för denna del av hanteringen.

Anf. 231 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag ser ändå en liten ljusning nu i Magnus Perssons replik. Det gäller att man ändå är medveten om att det finns ny kunskap att hämta på det här området och att man faktiskt har avsikten att inhämta den – och kanske redan vidtagit vissa åtgärder för att göra det. Men varför har man då så bråttom med att lägga fram ett förslag, när man ändå är medveten om att en rad fakta inte har beaktats i förslaget?

Jag tycker det finns anledning att i det här läget verkligen ge ett berömmande ord till skogsindustrin, där man – trots att man år 1980 mycket kärtv gick ut och kritiserade alla åtgärder som vidtogs för att stödja eldningsanläggningar för skogsbränsle – i dag så öppet erkänner att den

största bristen är att man inte tillräckligt kraftfullt har stött eldningsanläggningar för just skogsenergi.

Det finns i dag en mycket stor brist på förbrukare av skogsenergi. Och skogsindustrin är den som på bästa sätt inom sin organisation, genom trädelsmetod m. m., har plockat fram väldigt mycket skogsenergi. Vi har en väsentlig tillgång i dag just inom skogsindustrin, där man själv är säljare och också öppet erkänner att man vill ha samarbete. Man erbjuder kunskap och tjänster just till värmeproducenterna.

Här är alltså ett mycket intressant och värdefullt samarbete mellan skogsindustrin och värmeproducenter på gång. Varför inte låta detta utvecklas och låta näringar och kommuner och andra värmeproducenter verkligen göra den insats som de vill göra i stället för att krångla till det ytterligare?

Kan Magnus Persson i klartext tala om vad det är som innebär en förenkling? Det handlar om en annan myndighet, och man kan möjligen avgränsa området något – men vad är det konkret som gör att man, när man nu får oerhört många fler ärenden totalt sett, skall få en förenkling? Går det att förklara?

Anf. 232 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Att flisberget växer kan också bero på att det inte finns anläggningar som slukar flis som man hade tänkt sig från början – det kan vara *en* anledning.

Beträffande den frågeställning som Ivar Franzén nu kom upp med: Vi får väl se. Det finns ett förslag som gäller 10 000 m³ i årsproduktion. Den aviserade energipolitiska proposition som Ivar Franzén efterlyste kommer på riksdagens bord så småningom. Och det är väl troligt att den i viss mån kommer att tillgodose de intressen som Ivar Franzén här företräder.

Till sist när det gäller förenkling: Koncessionsnämnden kommer ändå inte att behöva kopplas in på alla ärenden. Det är – vågar jag påstå – en förenkling av processen.

Anf. 233 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag har blivit uppmärksam på att det, trots mitt mycket klara och enligt min mening mycket välmotiverade inlägg, som jag höll med anledning av den reservation som jag är med om, tydligen finns något missförstånd. Jag skall därför mycket kort ännu en gång söka klara ut frågan om den föreslagna förändringen då det gäller bygglagstiftningen.

Det står i den nuvarande lagstiftningen, där det inte föreslås någon förändring: "Nyanläggning av följande slag av verksamhet skall prövas, nämligen ---." Sedan kommer det olika punkter, och det står i p. 5 "atomkraftanläggning" och i p. 6 "anläggning för upparbetning av atombränsle".

Reservanterna föreslår att de här bägge punkterna sammanförs i en p. 5, där man tar med frågan om brytning av uran och frågan om mellanlagring och slutförvaring av utbränt kärnbränsle. Enligt reservanternas förslag skulle p. 5

då lyda: "brytning av uran, atomkraftanläggning, anläggning för upparbetning av atombränsle samt anläggning för mellanlagring och slutförvaring av utbränt kärnbränsle".

Reservanterna har alltså inte föreslagit det som Magnus Persson tolkade att det skulle stå i lagtexten, dvs. någonting om uranhanteringen i alla olika led. Det var jag som i mitt anförande påpekade fördelen av att i en och samma punkt i lagtexten få in detta om uranhantering i dess olika led. Vi reservanter anser att det är en brist att de olika leden inte finns så här tydligt angivna. Det skulle alltså vara till fördel, t. ex. för dem som skall använda lagstiftningen, om vi fick denna förändring till stånd.

Anf. 234 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag sade i mitt tidigare anförande att frågan om någon förändring skall ske och hur den slutliga lagtexten skall bli är en fråga som regeringen får pröva. Den prövas också i departementet i samband med översynen av denna lagtext. Det vore oklokt av riksdagen att redan nu gå in och säga att det skall vara så och så. Vi överlämnar i stället med varm hand åt regeringskansliet och departementet att slutligen klara denna fråga. Och denna debatt får vi väl ta, Tore Claeson, när det samlade lagförslaget om en ny plan- och bygglag så småningom kommer på riksdagens bord.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter och avslag på Tore Claesons förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (grunderna för prövningen)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 76 för reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 2 (träfiberråvara som provningsgrund m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 200 röster mot 50 för reservation 2 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus. 60 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (användningsnivån för provningsskyldighet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 3 av Rolf Dahlberg m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 6 (hushållningen med energi som provningsgrund)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 4 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus, bifölls med acklamation.

Mom. 7 (prövningen av uranhanteringens alla led)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 67 för reservation 5 av Kjell Mattsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 155

Onsdagen den
25 maj 1983

12 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

13 § Anf. 235 ANDRE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas jordbruksutskottets betänkande 34 samt näringsutskottets betänkanden 48 och 49 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

14 § Kammaren åtskildes kl. 23.43.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert